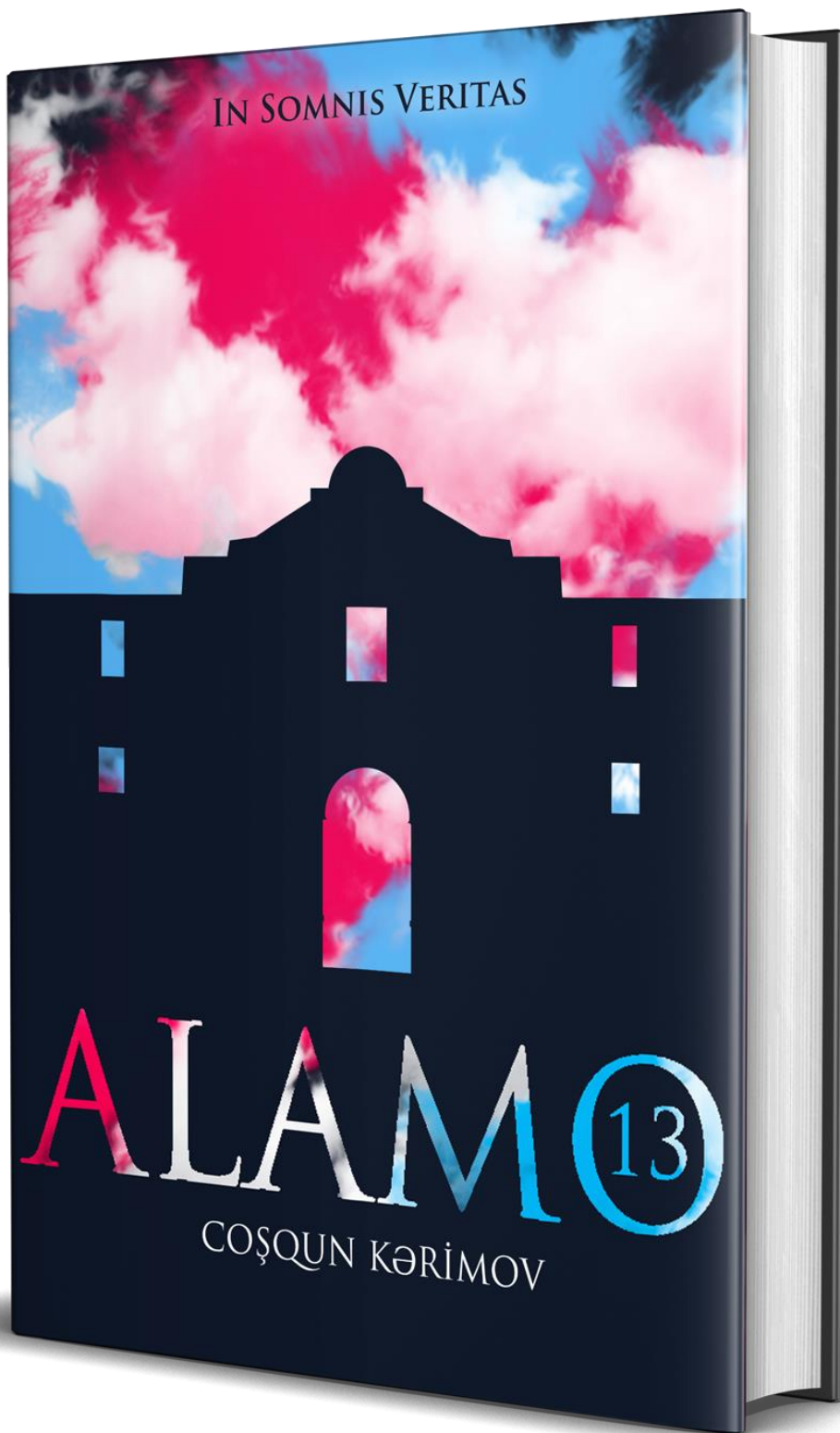

IN SOMNIS VERITAS

ALAM 13

COŞQUN KƏRİMOV

Giriş

Növbəti kitabını yazmağa hazırlaşan müəllif iş həyatında uğurlar qazanmış bir gəncə görüşməyə başlayır. Yazıçı gəncdən “məktəbdə öyrədilməyən həqiqətləri” və insanı xoşbəxt edəcək formulun sirrini öyrənib, onu öz oxucuları ilə paylaşmaq istəyir.

Müəllif görüşlər zamanı qəhrəmanından müsahibələr alır və həyat, pul, insan münasibətləri ilə bağlı maraqlı fikirlər eşidir. Gəncə söhbətlər təkcə müəllifin fikirlərini qarışdırmır. Yazıçı hər görüşdən sonra həm də qəribə yuxular görməyə başlayır.

Yuxuda hadisələr Alamo qalasının içində baş verir. Meksikalıların hücumuna məruz qalan qalaya 100 nəfər sığınıb. Qalanın yuxarı hissəsində 13 dua otağı var. Hər otaqda müəllifi bir nəfər gözləyir.

Öz dövrlərində əvəzsiz işlər görmüş bu şəxslər yuxuda müəllifə bir sıra etiraflar edirlər. Yazıçı onlarla söhbət zamanı öz suallarına cavab tapır, amma eyni zamanda daha çətin və çıxılmaz suallarla üz-üzə qalır.

Hər görüşdən sonra müəllif yuxuya getməyə və oyanmağa tələsir. Çünki yuxuda qeyri-adi insanlarla söhbətin, oyananda isə iş adamını uğurlu edən sirli sousun reseptini tapmağın həyəcanı onu gözləyir.

On ikinci görüşdə maraqlı hadisə baş verir. Gənc oğlana həyatının ən böyük iş təklifi gəlir. Həmin təklifi dəyərləndirmək üçün görüşü ertələməli olan qəhrəman növbəti gün başqa ölkəyə uçar. Kitabı bu hadisə ilə tamamlamaq istəyən müəllif sonuncu görüşdən sonra on üçüncü yuxunu görür...

Kitabın əsas süjet xətti həm iş adamının, həm də müəllifin psixoloji dünyasının təsviri ilə başlayır.

Bu əsər iş dünyasını və tarixi şəxsiyyətləri fərqli prizmadan görmək istəyənlər üçün yazılıb.

Şəxsi inkişaf, tarix və insan psixologiyası bir kitabda görüşsə, nə baş verər?

Sizi bu kitab ilə üz-üzə qoyuram. Xoş qıraətlər!

23 Fevral, 1836-cı il

Alamo döyüşü

ABŞ ordusunun Meksika tərəfdə qalan qüvvələri işğal olunmuş əraziləri tərk edir. Geridə qalmış 100 nəfərlik dəstə Alamo qalasına sığınır. 1500 nəfərlik ordusu ilə general Antonio Lopez de Santa Anna qalanı mühasirəyə alır.

Mühasirənin 13-cü günündə general Santa Anna qaladakı əsgərlərə təslim olmaq şansını yaradır. Qaladakı qüvvələrin başçısı Uilyam Barret Trevis təklifə cavab olaraq generalın əsgərlərinə atəş açır.

Beləcə, 13 günlük mühasirədən sonra qalada olan əsgərlərin yarısı öldürülür, təslim olanlar isə edam edilir.

Bir əsr sonra Texas əyalətinin rəsmiləri Alamo qalasının yerləşdiyi ərazini alırlar və həmin sahəni əyalətin tərkib hissəsinə qatırlar. Çox keçmir ki, Alamo qalası və ətraf ərazilər Texasın ən çox ziyarət edilən turistik məkanına çevrilir.

Texasda yaşayan yerlilər hər dəfə bu döyüş barədə danışarkən: “Alamonu unutmayın!”, - deyirlər. Əyalət tarixində ən böyük məğlubiyyət məhz bu döyüşdə baş versə də, onlar özlərinə ağlabatan təsəlli də fikirləşiblər:

“Dünən bu ərazidə məğlub olmuşuq. Bu gün bu ərazi vasitəsi ilə pul qazanırıq. Texaslılar hətta uduzsalar belə, pul qazanırlar”.

Bu gün Alamo texaslılar üçün həm utanc, həm də fəxarət mərkəzidir.

Bəs bizə bu iki hissi eyni anda yaşadan təcrübəmiz varmı?

Suala cavab tapmaq üçün Meksika və Texasdan uzaqlarda, Bakıda yerləşən Malakan bağına tərəf gəlmək lazımdır.

23 Fevral, 2009-cu il

Malakan bağında sonuncu gəzinti

Toğrul Malakan bağının yaxınlığında yerləşən ofisindən küçəyə çıxır. Hər addımında bənizi daha da solğunlaşmağa başlayır. Nəfəs almağı çətinləssə də, addımlarının sürətini azaltmır.

Bir müddət sonra marketə daxil olur və çox keçmir ki, əlində plastik qab və qaşıqla parka tərəf irəliləyir. Skamyalardan birində əyləşib qabın qapağını açır. İştahsız-ıştatsız paytaxt salatını yeməyə başlayır. Arabir gözünü salatdan çəkib bağda oynayan uşaqlara zilləyir. Onların gülüş səsi, əyləncəsi Toğrulu daha da qəzəbləndirir. Qabın içinə apardığı sonuncu qaşıqla birgə fikrə gedir:

“Vaxt var idi, əlçatmaz görünürdün. İndi səni asanlıqla alıb yeyə bilirəm. İş adamı olanda qarşıda məni nələrin gözlədiyini bilmirdim. Sən demə, pul bu işin ən asan tərəfi imiş. Sən demə, pulu qazanmaq və itirmək çox asan imiş. Çətini hörməti qazanmaq və onu itirməmək imiş. Çətini verdiyim qərarların məsuliyyətini daşımaq imiş.

Birlikdə işlədiyim insanların məsuliyyətini daşımaq çətin oldu. Müştərilərimin etibarını və hörmətini itirdim. Axı mən sadəcə istədiyim vaxt səni alıb yemək istəyən uşaq idim. Necə oldu ki, hər şey bu qədər dəyişdi? Necə oldu ki, səni əvvəlki tək iştahla yeyə bilmirəm?”

Öz-özü ilə danışan Toğrul bir müddət skamyada əyləşib uşaqları izlədi. Sonra ayağa qalxıb əlindəki qabı və qaşığı zibil qutusuna atdı.

Yanından ötüb keçən insanların gülüşünə və söhbətlərinə məhəl qoymadan ofisə tərəf addımladı. Bu, onun Malakan bağında sonuncu gəzintisi idi.

Toğrul 21 yaşında həyatla vidalaşmaq istəyirdi. O, çıxış yolunun olmadığını düşünürdü.

Ofisin qapısını açıb dəhlizə daxil oldu. Tavandan sallanan və onu gözləyən kəndirə baxdı. Həyatdan tutunmalı olduğu yaşda bu kəndirdən tutunub birazdan son nəfəsini verəcəkdi.

Toğrulun hissləri qarışmışdı – daxilindəki ümitsizliklə hirs bir-biri ilə mübarizə apararkən o, qərarını vermişdi. Kreslonu dəhlizə gətirib üstünə çıxdı. İpi iki əli ilə tutub başına keçirdi. Dəhlizin güzgüsündən özünə baxdı. İdman ayaqqabılarını, cins şalvarını və toxunma jaketini gördü. Qıvrım saçlarına bir neçə dəfə toxunub

gözlərini güzgüdəki üzünə zillədi. Hirs ümitsizliyinə uduzmuşdu, qorxusu əminlik ilə əvəzlənmişdi. Vaxt çatmışdı. Sonuncu dəfə dərindən nəfəs aldı, kreslonu ayaqları ilə kənara itələmək istəyəndə ofisə zəng gəldi.

Telefon zənginə çaşbaş qalan Toğrul isterik şəkildə gülməyə başladı: “İşimi düzgün qura bilməmişdim, deyəsən, heç həyatımla da düz-əməlli vidalaşa bilməyəcəm”.

Deyinə-deyinə kəndirin halqasını başından çıxarıb kreslodan aşağı düşdü. Dəstəyi götürmək üçün telefona yaxınlaşdı. Gec idi. Qarşı tərəf artıq dəstəyi yerə qoymuşdu. Toğrul əlində telefon gözünü göyə zillədi: “Bəlkə də, bu zəngi Tanrının özü edib”, - deyə düşündü. Düşüncəsinin nə qədər məntiqsiz olduğunu anlayıb mətbəxə keçdi, bir stəkan su süzüb içməyə başladı. Anidən soyuducunun qapısına yapışdırıldığı şəkil diqqətini çəkdi. Ailəsi ilə vidalaşmağa cəsarəti çatmamışdı.

Anasına və atasına nə deyə bilərdi ki?! Hər ikisi onu mütləq fikrindən daşındıracaqdı. Toğrul şəkli qopardıb iş masasına tərəf getdi. Masanın arxasında əyləşib uzun müddət gözünü şəkildən çəkmədi.

Şəkildə onun uşaqlıq illəri vardı. Özü, qardaşı, anası ilə atası vardı. Bu dörd nəfər birlikdə çox sınaqdan keçmişdi. Amma nədənsə bu gün Toğrul özünü növbəti sınaqlara hazır hiss etmirdi.

Qardaşı ilə yan-yana dayandığı şəkildə geyindikləri dəri mantonu xatırladı. 6 il bu paltarı geyinmişdilər. Çünki yenisini almağa imkanları əl vermirdi. Mantonu almaq üçün valideynlərinin pulu necə yığmasını xatırladı. Toğrul bu iki insanın əməyinə xəyanət etmişdi.

“50 000 dollarlıq borcu qaytara bilməyəcək vəziyyətdəyəm. Bu borcu qaytarmaq istəyirəmmi? Ailəmin başına bir iş gəlsə, yerin dibindən də olsa, istənilən məbləği tapıb onlara kömək edərdim. Onların həyatı və rifahı hər şeydən vacibdir. Hər şeyi yoluna qoymaq olar. Bircə ailəni və sağlamlığı qaytarmaq mümkün deyil”, - Toğrul əlindəki şəkildən gözünü çəkmədən danışdı.

Danışdıqca onun səsində əminlik hiss olunurdu. O, öz-özünü inandıra bilmişdi. Onun içinə müsbət enerji dolmuşdu. Şəkli kənara qoyub masanın üstündəki kamerasını götürdü və iki dəqiqəlik video çəkdi.

İntiharın bir addımlığından qayıdan gənc 2 il sonra, 23 yaşında ilk milyon dollarını qazandı. Özü də bunu hərbi hissədə xidmətdə olarkən etdi. 5 il sonra onun komandasının hazırladığı mobil tətbiq və bir neçə sayt investorlar tərəfindən alındı. Xəbər medianın gözündən yayına bilməzdi.

Toğrul ilə maraqlananlardan biri də mən idim. Yox, jurnalist deyildim. Kitabları məhz gənclərin marağına səbəb olan yazıçılardan biri idim. Məni “KVAN”ın müəllifi kimi tanıyırdılar. İnsanları ruhlandırmaq və onlara gələcəklə bağlı ümid vermək istəyirdim. Qeyri-adi insanların hekayələrini başqaları üçün “mayak” etmək həyat missiyama çevrilmişdi.

Heyrətləndirmək üçün, ilk növbədə, heyrətlənmək lazımdır.

Oxucularımı Azərbaycanda yaşayaraq iş quran və gənc yaşda uğur qazanan biznes adamları ilə tanış etmək istəyirdim.

3 illik təşəbbüskarlıq həyatımda bir çox gənc haqqında eşitmişdim. Bu insanlar gənc yaşda uğurlu biznesə imza atmışdılar, amma media onları tanımırdı. Onlarla işləyən mütəxəssislərin, kompüter mühəndislərinin mənə danışdıqları hekayələr həmin gənclər haqqında müəyyən təsəvvürlər yaradırdı.

Növbəti missiyam isə 17 yaşında hər ay 3000 ABŞ dolları qazanan və bunu ABŞ-a getmədən etməyi bacaran gəncin hekayəsini bölüşmək idi. Sonradan öyrəndim ki, Toğrulun uğurları bununla bitməyib və onun yaratdığı musiqi saytı çox böyük məbləğə alınıb. Mən növbəti kitabım üçün kiminlə danışmalı olduğumu artıq bilirdim.

Onu yerində tapmaq elə də asan olmadı. Toğrul tez-tez xarici ölkələrdə səfərlərdə olurdu. Ölkəyə qayıdan kimi müxtəlif qurumlarda çıxış etməsi üçün dəvətlər alırdı. Gec-tez onunla görüşümüz baş tutacaqdı. Ağıma gəlmirdi ki, ilk görüşümüzdən sonra mənim də həyatım dəyişəcəkdi.

Fəsil 1

Birinci görüş - Toğrulla ilk tanışlıq

“Validəymlərimiz gələcəyimiz üçün ən yaxşısını etməyə çalışırlar, amma çox zaman bizim üçün nəyin daha yaxşı olduğunu sadəcə bilmirlər.”

Görüş gününü müəyyənləşdirdik. Toğrul məni ofisinə dəvət etdi. Bazar günü səhər saat 11-də şəhər mərkəzindən bir xeyli uzaqda yerləşən ünvana gəldim. Adətən ofis deyəndə, ağılıma ya hansısa plaza, ya da şəhər mərkəzində yerləşən şüşəli binalardan biri gəlir. Mənə deyilən ünvanda isə iki hündürmərtəbəli yaşayış binası var idi. İlk görüşdəcə Toğrul gözləntilərimi dəyişmişdi.

Telefonu götürüb ona zəng vurdum:

- Salam, Toğrul. Burdayam, çatmışam.
- Salam, Coşqun. On dəqiqəyə ordayam.

Səsindən hiss olunurdu ki, yuxudan yenidən oyanıb. Düzü, 10 dəqiqəyə gəlib çatacağına heç inanmırdım. Amma dediyi vaxtda yanımda bir taksi dayandı. Toğrul taksidən düşüb mənə yaxınlaşdı.

Sadə geyinmişdi. Universitet tələbəsinə oxşayırdı. Əynində cins şalvar və açıq rəngdə qısaqol köynək vardı. 2009-cu ildəki qıvrım saçlarından əsər-ələmət qalmamışdı.

Salamlaşandan sonra bazar günü niyə bu qədər çox yatmağının səbəblərindən danışdı. Söhbət əsnasında yuxunun onun üçün nə qədər vacib olduğunu öyrəndim.

Beləcə, kitab üçün ilk rəsmi görüşümüz baş tutdu.

Yaşayış binasının ikinci blokuna daxil olub liftlə beşinci mərtəbəyə qalxdıq. Liftin düymələrinin üstündə “Otis” yazılmışdı.

“Elişə Otis?! Sən dünyanı dəyişən insanlardan birisən, amma bu gün səni çox az insan tanıyır”, - deyərək öz-özümə düşündüm. Liftin insanların istifadəsinə verildiyi ilk anı beynimdə canlandırdım.

Toğrulun başı telefonuna qarışmışdı. SMS və bildiriş səsleri dayanmırdı. Telefonun ekranına gözücü baxanda xarici şirkətlərin adını görə bilirdim.

Nəhayət, mənzilbaşına çatdıq. Ofisin hər tərəfində kompüter avadanlıqları və oyuncaqların ehtiyat hissələri gözə dəyirdi. Müxtəlif otaqlarda boyalar, qəliblər və

xüsusi qablar yığılmışdı. Dəhlizin düz mərkəzinə isə iri qutular qoyulmuşdu. Qutuların içində müxtəlif heyvanların plastik qəlibdən düzəldilmiş kəllə sümükləri və bədən hissələri var idi. Dəhlizin küncünə qoyulmuş ən iri qutunun içindən kitablar görünürdü. Hiss olunurdu ki, ofisə yenicə köçüblər.

Bu mənzildə ciddi işlər görülürdü. İşin dirijorluğunu isə məhz Toğrul edirdi. Ofis Toğrul üçün simvolik əhəmiyyət daşıyan yerdə yerləşirdi. O, bir vaxtlar borclarına görə tərک etməli olduğu Nərimanov rayonuna geri qayıtmışdı. Köhnə ofisindəki mebelləri hissə-hissə satsa da, bir neçə iş masasını və oturacağı yeni ofisinə gətirmişdi. Toğrul geri qayıtmağının qürurunu yaşayırdı.

Ofis daxilində kiçik, bir o qədər də maraqlı səyahətım davam edirdi. Onun iş otağı daha çox marağıma səbəb olmuşdu. Otaqda onlarla eskiz və elektrotexnika avadanlıqları var idi. Eskizləri Toğrulun özü çəkmişdi. Onlara bir-bir göz gəzdirdim. Otağın mərkəzi divarından isə iri şəkil asılmışdı. Karandaşla çəkilən şəkildə qala təsvir edilmişdi. Aşağı hissəsində “Alamonu unutma!” sözləri yazılmışdı. Şəklə diqqətlə baxdığımı görən Toğrul gülümsədi və söhbətə başladı:

“Bu, Alamo qalasıdır. Bax bu qalada Texas ordusu Meksika ordusuna məğlub olub. Qala uğrunda döyüşlər 13 gün davam edib. 13-cü gün isə...”.

Toğrul bir qədər fasilə etdi. “Yaxşısı budur, digər şəkillərimə də göz gəzdirəsiniz”, - dedi. İri qovluqdan karandaşla çəkilmiş bir atın şeklini çıxarıb mənə göstərdi. “Bu atı həyat yoldaşımın qəlbini fəth etmək üçün çəkmişdim. Üzərində 8 saat işləmişəm”, - Toğrul şəklə nəvazişlə baxaraq əlavə etdi.

Qovluqdakı rəsmləri vərəqləməyə başladım. Bu vaxt Toğrul çay dəmləmək üçün mətbəxə keçdi. Onun illər öncə çəkdiyi həvəskar şəkillər ilə sonradan çəkdiyi peşəkar şəkilləri müqayisə etməyə çalışırdım. Toğrulu istər əl işləri, istərsə də söhbətləri vasitəsi ilə tanıdıqca anlayırdım ki, onun kimi dünyagörüşünə sahib bir insan komandasının həm atasıdır, həm də anası. İş həyatı onu ata kimi zəhmli və soyuqqanlı, ana kimi dinləməyi bacaran və qayğıkeş liderə çevirmişdi.

Daha sonra mən də Toğrulun yanına, mətbəxə getdim. İri soyuducunu, masanın üstündəki tort qabını, stəkanları görəndə anladım ki, burada böyük bir komanda işləyir. Çayımızı götürüb kompüter mühəndislərinin otağına keçdik. Düzünə qalsa, bu otaqda qeyri-adi detal görmədim. “Yəqin ki, mühəndislərin özü ən maraqlı detaldır”, - deyə düşündüm. Boş otağı diqqətlə süzdüyümü görən Toğrul: “Komandamla həftə içi tanış ola biləcəksiniz. Yəqin ki, onların da fikrini öyrənmək sizə maraqlı gələr”, - dedi.

Ölkənin ən yaxşılıarı onun üçün işləmişdilər və işləyirdilər. Bir çox aparıcı mühəndis dolaylı yolla onun layihələrini icra etmişdi.

Toğrul əlindəki stəkanı masanın üstünə qoyub bir qədər aralıda yerləşən videokameranı işə saldı.

“Danışılacaq mövzuları və müsahibəmizi videoya çəkmək istəyirəm”, - dedi. “Əlbəttə, buyurun”, - deyib ilk suala keçdim.

Müsahibəmizin detallarını sizinlə paylaşmazdan əvvəl Toğrulun öz çıxışlarını videoya yazmaq vərdisindən danışmaq istəyirəm. Axı nə baş verməlidir ki, bir insan öz həyatını video şəklində toplamağa başlasın. Toy və ad günü videolarını çox görmüşəm. Amma otaqda oturub, öz çıxışlarını videoya çəkən çox az insan tanımışam. Bunu etmək üçün inanmalısın. İnanmalısın ki, dediklərin əhəmiyyət daşıyır. İnanmalısın ki, sənin bu videonu gələcəkdə kimlərsə tapıb izləyəcək. İnanmalısın ki, illər keçəndən sonra danışdıqların insanları həvəsləndirəcək və ya onların həyata daha möhkəm bağlanmalarına səbəb olacaq.

Toğrul 24 yaşına kimi bir çox çıxışının video yazısını toplamışdı. Onun şəxsi otağında onlarla video izlədim. Toğrulun həmin günlərə qayıtmağının şahidi oldum. Üzünə baxıb nə hiss etdiyini anlamağa çalışdım.

Silsilə videoları izləyəndə onun sağ qalmaq, öz üzərində işləmək, yüksəlmək üçün gücü haradan aldığını gördüm.

İntihar cəhdindən sonra çəkdiyi ilk video mənə çox təsir etmişdi. Bir insanın ölmək cəhdindən sonra həyat adına dediyi sözləri eşitmək məni belə aşırıdı. Videoda dərinədən nəfəs alaraq: “Yəqin ki, hər şey düzələcək”, - dedi. Bəlkə də, həmin anda özü belə dediklərinə inanmırdı. Amma danışdıqca özünü inandırırıdı, ayılırdı. Ayıldıqca hərəkətə keçirdi.

İndi onun böyük ofisi, daha böyük komandası və daha böyük planları var idi. Pulları barəsində danışanda isə başa düşürdüm ki, onun bir ayda qazandığını mən ancaq 4 ilə işləyib qazana bilərəm.

İlk müsahibəmizdən sonra anladım ki, bir görüş kifayət etməyəcək. Qərara gəldik ki, tez-tez görüşək və bu görüşləri kitab formasına salaq. Beləliklə, onunla fərqli zamanlarda fərqli məkanlarda görüşməyə başladıq. Toğrul həyat hekayəsini danışarkən öz həyatımı daha dərinədən təhlil etmək imkanım oldu.

Bu kitab onun kimi bir gənci başqa gənclərlə tanış edəcəkdə. Onun deyəcəyi sözlərdə çox böyük təcrübə və həqiqətlər olacaqdı. Özünün dili ilə desək, o, “sirli

sousunun reseptini” ətrafı ilə paylaşmaq istəyirdi. Bu kitab isə ən doğru vasitə idi...

***

“Tanrı insanlarla kitab vasitəsi ilə danışır. Hər kitabda onun cavabları və işarələri gizlidir. Bəzən Tanrı kitabı oxuyanla danışır, bəzən isə kitabı yazanla. Ona görə də diqqətlə oxuyun, çünki sizin üçün nəzərdə tutulmuş xəzinələr gözünüzdən qaça bilər. Alamo qalasında hər birimiz öz mesajını tapacaq.”

***

Uğurun sirri uşaqlıq illərində gizlənir

Adətən uğurun və ya uğursuzluğun sirri uşaqlıq illərində gizlənir. Uşaqlıq xatirələrimizdən bəzisini sevə-sevə yadımıza salırıq, bəzilərini isə bilə-bilə görməzdən gəlirik. Məhz görməzdən gəldiyimiz xatirələr “qaranlıq mağaralarımızda gizlənməmiş canavarlarla” doludur.

Toğrulla söhbətimizə kitabım üçün vacib hesab etdiyim sualdan başlamaq istədim: “Uşaqlıq illerinizi yada salanda beyninizdə hansı xatirəniz canlanır?”. Bir qədər fikrə gedib əlini yanağına apardı və heç tərəddüd etmədən dedi:

- Anamın vurduğu silləni xatırlayıram.
- Sizə niyə sillə vurmuşdu?
- Məktəbdə rəngli təbaşir satıb pul qazandığımı öyrəndiyi üçün. O, bu cür işlərlə məşğul olmağımı istəmirdi. Başqa valideynlərin ailəmizin vəziyyəti ilə bağlı pis düşünmələrini istəmirdi. Rəngli təbaşirləri rəsm müsabiqəsində qazanmışdım. Ağıma gələn ilk şey bu təbaşirləri satmaq olmuşdu. Məktəbdə oxuyan bütün uşaqlar şəkil çəkmək üçün onlardan istifadə edirdi. Tələbat böyük idi. Mənim isə bir qutu təbaşirim var idi. (Toğrul bir qədər fasilə etdi.) Ailəmizin vəziyyəti çox çətin idi. Qardaşım mənə məktəbə gələn digər uşaqlar kimi deyildik. Bunu hiss edirdim. Onlar kimi geyinmirdik. Onlar kimi məktəb yeməcxanasında rahat oturma bilmirdik. Hələ də yadımdadır, başqa masada oturub bulka yeyən uşaqlara baxırdım. “Niyə onlar yeyə bilir, mən isə baxmaqla yetinirəm”, - deyər öz-özümdən soruşurdum. Bulkanı öz pulumla alıb yeyə biləcəyim günü tez-tez xəyal edirdim.

Toğrul qəflətən gülməyə başladı. Onun nə üçün güldüyünü anlamağa çalışdım:

- Deyəsən, yadınıza nəsə düşüb.
- Silləni yediyim günü xatırladım. Həmin gün satdığım təbaşirlərin pulu ilə, nəhayət ki, bulka yeyə bilmişdim. Sevincim çox çəkməmişdi. İştahla yediyim bulkanı anamdan yediyim sillə əvəzləmişdi. Bilmirdim ki, valideynlərim günün sonunda təbaşirləri satdığımı öyrənib məni danlayacaqlar. Anam məktəbdə müəllimə işləyirdi. Məktəbdə söz-söhbət olmasın deyər, məcbur etdi ki, bütün pulları uşaqlara qaytarım. Kiçik yaşımdan anladım ki, valideynlərim nə etdiyimi bilsələr, rahatlıqla pul qazana bilməyəcəyəm. Növbəti satışlarımı valideynlərimin ruhu incimədən etdim.

- Atanız bu barədə nə düşünürdü?
- Atam?!...

Toğrul fikrə getdi. Hər bir oğul üçün ən vacibi atanın gözündəki tərəzidir. Bu tərəziyə ayaq uydurmaq və sabit qala bilmək əksər hallarda mümkünsüz görünür. Ataların bizimlə fəxr edə bilməsi üçün bəzən bir ömür bəs etmir.

- Atam o qədər işləyirdi ki, nəyisə düşünməyə belə vaxtı qalmırdı. Həm universitetdə dərs deyirdi, həm də dülgərlik edirdi. Hər gün evə gətirdiyi iri taxta parçalarını xatırlayıram. Sifarişləri çox olanda onların bir hissəsini elə universitet otaqlarındaca çatdırmağa çalışırdı. Bütün bunları edirdi ki, evdə yeməyimiz olsun.

Təhsilimiz. Tərbiyəmiz. Sağlam qidalanmağımız. Bu üç səbəb onu dayanmayan mexanizmə çevirmişdi. Qazandığı pul ilə özünə ayaqqabı almağa belə qıymırdı. Ayaqqabısındakı dəyişiyi görəndə pis olurdum. Bir dəfə yağışlı havada ayağı su olmasın deyə, ayaqqabının içinə salafan qoymuşdu. O zaman söz vermişdim ki, işləyib ona bir cüt yeni ayaqqabı alacağam.

Toğrul xatirələrini danışdıqca atasını və anasını çətin günlərdən keçərkən təsəvvür etməyin acısını yaşayırdı:

“Valideynlərim inanırdılar ki, bizə onların həyatından fərqli həyatı yaşamaq nəsb olacaq. Onlar qardaşımınla məni gözəl, qayğısız günlərə hazırlayırdılar. Çox sevinirəm ki, həm atam, həm də anam indiki vəziyyətimi görə bilirlər”.

Növbəti sualımı soruşacaqdım ki, Toğrulun telefonuna zəng gəldi. Danışığından anladım ki, görüşümüz yarımçıq qalacaq.

“Məni üzrlü hesab edin, təcili işim çıxdı. Söhbətimizə bazar ertəsi davam edərək, həm də komandamızı daha yaxından tanımış olarsınız”, - dedi.

Onunla birlikdə binadan çıxdıq. Yenə bir taksinin qapısı açıldı və ilk görüşümüzün pərdəsi başladığı səhnə ilə bağlandı.

Axşam evə gələndə çox yorulmuşdum. Çarpayıya uzanıb Toğrulun ilk görüşümüzə mənə danışdıqlarını düşündüm. Onun uşaqlığını beynimdə canlandırmağa çalışdım. Birdən yadıma Alamo qalasının şəkli düşdü. Qarışıq fikirlər içərisində hiss etmədən yuxuya getdim.

Birinci yuxu - Ölüm satan uşaq

“Bu masada yalnız mənimlə birlikdə ac qalmış, çətin vaxtlarımda yanımda olmuş insanlar oturub yeyə bilər” - P.E

Gecə saat 00:24

Partlayış səsinə oyandım.

Gözlərimi açanda əlimlə başımı tutub yerə uzanmışdım. Ətrafımda qala daşlarını və əlində tüfəng tutan əsgərləri gördüm. Anlamadığım dildə qışqıran əsgərlərin sözləri ilə güllə səsləri bir-birinə qarışmışdı. Tək deyildim. Yanımda biri dayanmışdı. Qalaya hücum edən əsgərlərdən fərqlənirdi. Əyninə toxunma jaket, cins şalvar və ağ idman ayaqqabısı geyinmişdi. Uzun və qıvrım saçları olan bu adamın başı qan içində idi. Hər iki əlində tutduğu tapançalardan atəş açaraq məni hücum edən əsgərlərdən qorumağa çalışırdı. Yerdən qalxıb qorxu və tərəddüd içində soruşdum:

- Biz haradayıq?
- Alamoda.
- Bəs sən kimsən?
- Mənə diqqətlə bax! Səncə, kimə oxşayıram? (Gülməyə başladı.) Adımı bütün dünya tanıyır. İnsanlar mənə Don Pablo deyir. Mən Pablo Emilio Eskobar Qaviriyayam. Kolumbiya dövlətinə və qırnqolara qan udduran Medellin kralıyam.
- Axı bu qalada nə işimiz var?
- Həyatın işlərini məndən soruşma. (Əlini yuxarıya qaldırıb dedi.) Yəqin ki, göydəki səninlə danışmaq istəyir. Bunları düşünmə. Qalanın ən yuxarı hissəsinə gedək. Orada səni bir neçə nəfər gözləyir.
- Bir neçə nəfər? Axı sizinlə nə işim ola bilər ki?!
- Sən qeyri-adi insanlar axtarırdın. Bu qalaya tarixə düşmüş 100 nəfər sığınmış. Onların hər biri səninlə ayrıca danışacaq. Tələs!

Pablo atəş aç-aça bizi qala divarlarından sağ-salamat uzaqlaşdırma bilmişdi. Qalanın yuxarı hissəsinə çıxanda atışma dayanmışdı. Pablo mənimlə yuxarıya qalxa-qalxa söhbətinə qaldığı yerdən davam etdi:

- Bazar günü gənc oğlanla müsahibənizə qulaq asırdıq. Söhbətləşdiyiniz gəncin anası məktəbdə təbaşir satdığına görə ona sillə vurmuşdu. Sizi dinləyəndə öz doğma anam yadıma düşdü. Qazandığım ilk pulları görəndə mənə bir söz deməmişdi. Əksinə, tərifləmişdi. Yadımdadır ki, məktəbdən qayıdıb idman

ayaqqabımın olmadığına görə çox ağlamışdım. Həmin axşam anam gedib mağazadan ayaqqabı oğurlamışdı. Düşünə bilirsən? Məktəb müəllimi övladı üçün ayaqqabı oğurlayır. Bəlkə də, onu qınayacaqsan, amma biz Rioneqro övladlarıyıq.

Əlində tutduğu silahlara baxmayaraq, etiraz etdim:

- Amma bu səbəb onun oğurluq etməsinə haqq qazandırmır.

- Deyəsən, sən də pambıq içində böyümüş şahzadələr kimi düşünürsən. Oğurluq nədir ki?! Əgər sənin hər günün ölməmək üçün mübarizədirsə, orada oğurluq etməkdən danışmaq yersizdir. Üstəlik, sən heç Rioneqroda olmamısan. Ailəmiz isə orada sağ qalmaq üçün illərlə çabalayıb.

- Pulu halallıqla qazanmaq lazımdır. Haram pul heç kimi xoşbəxt etmir.

- Dediysin sözlər hər gün ac yatmağa məcbur olan yeddi uşaq üçün heç bir mənə daşımır. Bu yeddi uşağın üçüncüsü olmuşam. Ailəni dolandırmaq üçün hər yola əl atmışıq. Anam müəllim, atam isə fermer olub. Onların qazancı Rioneqro üçün zarafat idi. Mənim uşaqlığım olmayıb. Heç nəyim olmayıb. Kiçik yaşımdan çevik düşünməyi öyrənmişəm. Əgər ətrafında qazanmaq üçün heç nə yoxdursa, diqqətlə baxmalısan. Diqqətlə baxdım və ətrafımda ölüm gördüm. Mən də “ölüm” satmağa başladım.

- Başa düşmədim. Ölümü necə satmaq olar?

- Bizim torpaqlarda həyatı tərk edənlər və etməyə hazırlaşanlar çox idi. Bu isə saysız-hesabsız məzar daşı deməkdi. İlk böyük pullarımı oğurladığım məzar daşlarının satışından qazanmışam. Anamın özü də oğurlayıb, ona görə bu işin pis olduğunu dilinə gətirməyib. Tərbiyəmiz sadə bir qanunla işləyib - “Nə edirsiniz edin, sağ qalın!”. Atam isə etdiklərimizi görməzdən gəlib, özünü fermasına qapamışdı. Bütün dünya mənə tanıdı. Bircə atam mənə görə utandı. Rioneqroda yaşayan heç kim idim. Medellin kartelinin baronuna çevrildim. Amerikaya satılan “zəhər”in 80 faizini mənim adamlarım təşkil edirdi. Pulum o qədər çoxaldı ki, nə edəcəyimi bilmədim.

- İnsanlara “zəhər” satmaq nə qədər düzgündür?

- “Zəhər” kimi həyatı yaşamaq nə qədər düzgündürsə, bu da o qədər düzgündür. Üstəlik, mən vasitəçi idim. Bilərək zəhərlənmək istəyənlərə kömək edirdim. Kasıbların bunu etmək üçün pulları olmurdu. (Yüksək səslə güldü.)

- Axı sən Kolumbiyada yaşayan minlərlə günahsız insanın ölümünə səbəb olmusan!

- Həmin insanlar gec-tez aclıqdan öləcəkdilər. Mən də ya onlar kimi can verməli idim, ya da öldürməli idim. Mən yaşamağı seçdim.

- Axı səni illərlə təqib edib, sonda öldürdülər. Ölümünü az qala bayrama çevirdilər.

- Həqiqi quldurlar bizim kimi insanların kölgəsində qalması çox sevirilər. Onlar bu “zəhərin” alqı-satqısına göz yumurdular. Ədalət tərəzisini və ədalətin görmə qabiliyyətini verilən pulun sayı tənzimləyir. Ədaləti pulumla aldım, ədalət

ilahəsini isə fahişəmə çevirdim. Bilirsən, əslində, pul ilə hər şeyi almaq mümkündür. Bu həyatda hər şeyin bir qiyməti var.

- Xoşbəxtliyi ala bildinmi?

- Xoşbəxtlik?! Bu, mənimlə müzakirə ediləcək mövzu deyil. Bu mövzunu səni qalanın dua otaqlarında gözləyən adamlarla müzakirə edərsən. Mənim işim səni onların yanına götürməkdir. Amma inan ki, pul ilə alına biləcək hər şeyi almışam. (Pablonun üzündə təbəssüm yarandı.) Oğlum Xuan ilə zooparka gedib onun üçün 2 milyon dollara fil almışdım. İnsanların üzünü görməli idin. 800-dən çox evim olub. Bu evləri görməli idin.

- Hansı evdə həqiqətən yaşaya bildin? Çəkinmədən və qorxmadan hansı evdə ailənlə vaxt keçirə bildin?

- Məni anlaya bilməzsən. Pablo Emilio Eskobar Qaviriya heç nədən qorxmur. Hər kəs məni axtarırdı. Dövlət, polis, qırqoların kəşfiyyatı. Amma mən rahatlıqla Medellin küçələrində gəzirdim. Çünki ölməkdən və Eskobar olmaqdan qorxmurdum. Kolumbiya küçələrinin gözləri və qulaqları mənə məxsus idi. Hər şeydən və hər kəsdən xəbərim var idi. O qədər pulum vardı ki, onları üst-üstə düzsəm, Tanrı qatına rahatlıqla çıxı bilərdim.

- Amma sonda səni vurub Tanrının qatından endirdilər. (Etiraz etdim.)

- Cəsədimin üstündə şəkil çəkdirən çaqqallara bu qələbəni yaşatmadım. Məni bitirən gülləni öz başıma özüm sıxmışam. İllər sonra oğlum Xuan bunu hər kəsə rəsmi şəkildə bəyan edib. Amma insanlar onu eşitməzdən gəliblər. (Oğlu barəsində danışandan sonra dərinədən ah çəkdi.) Mariyanı, Xuanı, Manuellanı bir daha görmək üçün hər şeyimi verərdim. İndi isə vəzifəm səni qalanın yuxarı hissəsinə sağ-salamat çatdırmaqdır. Mənə həmin dua otaqlarına girmək qadağan olunub. Yerimə dua etsən, məni sevindirərsən. Bəlkə, o zaman ailəmə qovuşa bildim.

- Tanrı hər kəsi bağışlayandır. Məncə, səni də nə vaxtsa bağışlayar.

- Medellin insanları üçün Tanrının özü elə mən olmuşam. Onlar mənə dua ediblər. Onlar məndən yardım istəyiblər. Hazırda göydəki ilə razılığa gələ bilmirəm. Bəlkə də, bir gün o da mənim şərtlərimi qəbul edəcək. (Əlini qarşıdakı iri qapıya tərəf qaldırdı.) Mənim yolum burada bitir. Dua otağında isə səni çox vacib görüş gözləyir. Həmin gənclə müsahibəni mütləq davam etdir. Bir gün o da çox böyük insan olacaq. Onun barəsində yazdığın kitabı bütün dünya oxuyacaq. Qarşıda ikinizi də inanılmaz günlər gözləyir. Bu günlərə hazır olun!

- Dayan, hara gedirsən?

Sualımı cavabsız qoyan Pablo əlini çiynimə atdı: “Bəlkə də, anam vaxtında mənə sillə vursaydı, çox fərqli həyatım olardı”. Sonra dua otağının qapısını açıb, özünəməxsus əmin addımlarla yanımdan uzaqlaşdı. Dua otağına girməzdən öncə sonuncu dəfə onu görmək istədim. Dəhlizin sonuna baxdım. O, meksikalı əsgərlərə

atəş açıb yüksək səslə qışqırırdı: “Mən Pablo Emilio Eskobar Qaviriyayam! Bu adı unutmayın! Bütün dünya bu adı tanıyır!”. Bunlar onun dediyi son sözlər oldu.

Əsgərlərin gözünə görünməmək üçün tez otağa daxil olub qapını bağladım. Qapının iri və möhkəm olması içimdə müvəqqəti rahatlıq yaratdı. Otağın düz mərkəzinə böyük şəkil qoyulmuşdu. Axı bu, necə ola bilərdi?! İsanın Emmausda şam yeməyini təsvir edən məşhur şəkil gözümün qarşısında idi. Otağın divarlarından 8 müxtəlif şəkil də asılmışdı. Onları dünyanın ən məşhur və ən orijinal saxtakarı çəkmişdi. Bu tabloları gördüyümə inana bilmirdim.

Şam yeməyini təsvir edən şəklə yaxınlaşdım. Bir qədər fikrə getdim. “Bu şəkillərin Alamo qalasında nə işi var?”, - deyə fikirləşdim. Düşüncələrimə o qədər qapılmışdım ki, arxamda dayanan insanın fərqi nə varmadım. O, bir az da yaxınıma gəlib pıçıldadı: “Deyəsən, şəkillərim diqqətini çəkib”.

Donub qalmışdım. O, qarşımda dayanmışdı.

Adam: “1947-ci ildə bütün dünya bu şəkilləri və məni müzakirə edirdi. Bu əsərlər mənim üçün həm utanc, həm də fəxarət səbəbidir”, - deyib məni silkələməyə başladı. O qədər silkələdi ki, anidən yuxudan ayıldım.

Fəsil 2

İkinci görüş - Bir oyuncağın hekayəsi

“Unutmayın ki, siz etməsəniz, sizin yerinizə bunu mütləq başqa biri edəcək. Həyat gözləyənləri sevmir. Edənləri sevir.”

Növbəti dəfə ofisə gələndə çox fərqli ab-hava vardı. Burada qızğın iş gedirdi. Ofisin dəhlizi yenidən gətirilmiş avadanlıq və parçalarla dolu idi. Daxil olduğum ilk otaqda iki nəfər işləyirdi. Otaqda oyuncaqlar üçün nəzərdə tutulmuş müxtəlif aksesuarlar yığılmışdı. Hazır olan oyuncaqlar üçün xüsusi rəf qoyulmuşdu. Bu qeyri-adi oyuncaqlar sürreal və sevimli heyvanlara bənzəyirdi. Uşaqlıqda anamın işlədiyi oyuncaq fabrikinə tez-tez getdiyim üçün belə oyuncaqların keyfiyyətini və qiymətini təxmin edə bilirdim. Toğrul işçiləri ilə salamlayıb məni onlara təqdim etdi. Sonra mənə tərəf dönüb soruşdu:

- Necədir? Oyuncaqlar barədə nə düşünürsünüz?
- Çox fərqli və maraqlıdırlar.

Cavabımdan sonra Toğrul onların hazırlanma prosesi ilə bağlı detalları izah etməyə başladı. Sən demə, oyuncaqların bir çoxunun skeletini və qalibini özü hazırlayıbmış.

“Bu layihəyə hobbisi olaraq başlamışdım. Sonradan biznesə çevirdim”, - dedi. İşçilərin fikirlərini yayındırmamaq üçün Toğrulun şəxsi otağına keçdik. Oyuncaq qutularının üstündə “Nafantano” yazılmışdı. Bu sözün mənasını öyrənmək istədim:

- “Nafantano” nə deməkdir?
- Bu söz ailə adlarımızın ilk hissələrinin cəmidir. Həyat yoldaşım, oğlum və mən birlikdə “Nafantano” olduq. Başqa adları da yoxladım, amma nədənsə bu, daha çox xoşumuza gəldi.
- Ümumiyyətlə, ideya, dizayn və konsept olaraq çox gözəl düşünmüsünüz.

Toğrul sözlərimdən sonra fikrə getdi, daha sonra söhbətə qaldığı yerdən davam etdi:

- Əslində, bu oyuncağın ideyasını başqa ölkədə yaşayan gənc və istedadlı bir rəssamda görmüşdüm. Onun şəkilləri və əl işləri ilə tanış olanda çox həyəcanlanmışdım. Hazırladığı konseptlərdən birini sifariş etmişdim. Sifarişim gələndə çox məyus olmuşdum. Çünki daha artığını gözləyirdim. “Mən oyuncağın daha yaxşısını hazırlayıb, bu işi daha böyük biznesə çevirə bilərəm”, - deyə düşündüm. Həmin rəssama birlikdə işləməyi təklif etdim. O isə təklifimi rədd etdi.

Çünkü satışlardan özünü dolandıracaq qədər qazanırdı. Daha çox qazana bilərdi, amma istəmədi.

- Belə çıxır ki, onun ideyasını mənimsəmişsiniz.
- İdeya gözəl ola bilər, amma onu böyütmək və real biznesə çevirmək sürət və bacarıq tələb edir. O rəssamda ideya var idi. Məndə isə sürət və bacarıq.
- Sürət deyəndə, nəyi nəzərdə tutursunuz?
- Düşünmə və icra etmə sürətini. Əgər bu iki sürət yoxdursa, insan daim uduzur. O rəssam da uduzdu. İdeyanı düşünən 1 dollar, icra edən 10 dollar, satan 100 dollar qazanır. Ona 50 dollar qazanmaq şansını yaratdım. Di gəl ki, qəbul etmədi.

Fikrə getdiyimi görüb gülümsəyərək soruşdu:

- Siz də məni ideya oğrusu hesab edirsiniz?
- Nə gizlədim, belə düşünürəm.
- Gəlin sizə sual verim. Bu gün dünyada tanıdığınız hansı iri şirkət başqa bir şirkətin ideyalarını mənimsəmədən rəqabətə tab gətirə bilər? Stiv Cobs və Bill Qeyts kimilər mələk olsaydılar, dünyada heç bir innovasiya olmazdı. “Kseroks” şirkəti hər ikisinin qurbanına çevrildi. Yəqin ki, Stivin bir gün qəzəblə Billin ofisinə girib, onu “Macintosh” əməliyyat sistemini mənimsəməkdə ittiham etdiyini bilirsiniz. Qeyts, sizcə, ona həmin an nə cavab vermişdi? “Səndən fərqim yoxdur. Vaxtı ilə ikimiz də böyük bağçası olan qonşunun bağına girib meyvə oğurlayan uşaqlarıq”. Bax, belə!
- Deməli, ideyaların oğurlanmasına yaxşı baxırsınız.
- Belə izah edirəm. İdeyanın sahibləri çox gözəl planlar qura bilər və ya müsbət düşüncələrə qapıla bilərlər. Amma reallığa gəlincə, onlar öz ideyalarını sürətli və effektiv şəkildə icra etməzlər. Biz iş adamlarıyıq. Romantikaya qapılmırıq. İş qururuq və həmin işi böyüdürük. Böyütdüyümüz iş isə nəticədə hər kəsə xeyir gətirir.
- Bircə ideyası oğurlanmış insanlar narazı qalır.
- Onlar da nəticədə qazanırlar, çünki kağız üzərində olan ideyanın nəhəng bir işə çevrildiyinin şahidi olurlar. Bir də ki, bunu onların əvəzinə peşəkarlar edir.
- Belə çıxır ki, iş adamlarının etdiyi iş “yaxşılıq etmək” deməliyik. (İstehza ilə güldüm.)
- Gəlin sizə vaxtı ilə Kaliforniyada, San Bernardino şəhərində ilk innovativ restoran açmış iki qardaşdan danışım. Bu iki qardaş sürücü işləyə-işləyə pul yığır və müştəriyə effektiv qulluq mexanizmini kəşf edir. Elə bir konsept düşünün ki, insanlara az qalsın 1 dəqiqə ərzində yemək verir və bu yemək çox ucuz başa gəlir. Əlbəttə ki, unikal ideyadır. Bir müddət sonra müştərilər bu ideyanı sevməyə başlayırlar. Təbii ki, tez və ucuz başa gələn hamburgerlərdən danışırım. Bir gün

Rey Krok adlı satış canavarı bu hamburgerin dadına baxır. Rey artıq ilk dişləkdən sonra böyük şəkli və bu işin gələcəyini görür. Qardaşlar isə romantikaya qapılıb asta-asta iş görürlər. Rey onların yanına gedib-gələrək hər şeyi öyrənir. Onların şərikinə çevrilir. Bu ideyanı böyütməyə başlayır. Onlara böyük planlarından bəhs edir. Amma işlərin bu qədər böyüməsinə hazır olmayan qardaşlar San Bernardinodakı restorana qapılıb qalırlar. Onlar Rey ilə heç cür razılığa gələ bilmirlər. Nəticədə nə olur?

- Yəqin ki, Rey oyundan çıxır.

- Haqlısınız. Rey oyundan çıxır və yeni oyun qaydalarını yaradır. O, sürətlidir və super icraetmə bacarığı var. Rey bu işi kosmik şəkildə böyüdür. Bu gün Rey Krok hamburger və restoranlar şəbəkəsindən ibarət imperiyanın sahibidir.

- Bəs qardaşların axırı necə oldu?

- Onlar isə bu ideyaya qata biləcəkləri ən gözəl dəyəri qatdılar. Beləcə, Makdonalds qardaşları ilə başlayan ideya Rey Krok vasitəsi ilə nəhəng mexanizmə çevrildi. Hətta bu günə kimi restoranlar şəbəkəsi məhz onların adını daşıyır.

- Qardaşların qazancı nə oldu? Axı onların işi əllərindən alındı.

- Makdonalds qardaşları böyük şəkli görə bilmirdilər.

- “Böyük şəkil” deyəndə, nəyi nəzərdə tutursunuz?

- Mən bütün dünyada fəaliyyət göstərən 36.900 restoran şəbəkəsini, hər gün hamburger yeyən 70 milyon müştərini, hər il işə götürülən 1 milyon işçini nəzərdə tuturam. Rey vasitəsi ilə hər il bir milyon insan evini və ailəsini dolandıra bilir. Əgər mühakimə etmədən baxsaq, iş adamlarının dünyaya nə qədər dəyər qatdığını görə bilərik.

- Belə çıxır ki, “Nafantano” ilə bağlı məsələdə Reyin getdiyi yol ilə getmişiniz. Həmin rəssam isə Makdonalds qardaşları kimi oyundan kənar qalıb.

- Mən ona dəfərlərlə şans verdim. Prosesi izah etdim. O isə əvəzində fikirlərimi dinləmədən “yox” dedi. Onun bu addımı mənim üçün yaşıl işıq oldu. Onun oyuncaq konseptini daha da mükəmməlləşdirdim. Oyuncağın keyfiyyətini və göz oxşayan elementlərini artırdım. İndi isə prosesi avtomatlaşdırmışam. Yəni bu işi bir neçə nəfər görür. Bu insanların bir-birlərindən xəbərləri yoxdur. Hərəsi ayrı bir tapşırığı icra edir. Nəticədə isə “Nafantano” kimi mükəmməl oyuncaq yığılır. Dünyanın hər yerindən mənə sifarişlər gəlir. İnsanlar bu oyuncağı çox sevirlər.

- Deməli, sürət və bacarıq deyirsiniz.

- Bəli, düşünmə sürəti və icraetmə bacarığı. Bir də satış bacarığı. Mənim uğurlarıma səbəb olan əsas amillər bunlardır. Unutmayın ki, siz etməsəniz, sizin yerinizə bunu mütləq başqa biri edəcək. Həyat gözləyənləri sevmir. Edənləri sevir.

Toğrulun dediklərini kitabçama qeyd edib növbəti suallarımı verməyə başladım:

- Konfranslardan birində insanları xoşbəxt edəcək “sirli sousun resepti”ndən danışmışdınız. Həmin sousun resepti necədir?

Sualımı eşidər-eşitməz Toğrul ayağa qalxdı. İş masasının arxasında yerləşən iri kitab rəfindən bir kitab çıxardı. Kitabın içində kağız parçası gizlədilmişdi. Kağızda üç dairə şəkli çəkilmişdi. Dairələr bir-biri ilə kəsişmişdi. Hər dairədə bir söz yazılmışdı. Toğrul kağızı masanın üstünə qoyub, onu yaxından görə bilim deyə, kənara çəkildi və söhbətə davam etdi:

- Özümü tanıyandan bəri kağızda gördüyünüz formul ilə yaşayıram. Onu tapmaq üçün çox işlər görmüşəm. Beynimdəki sualları məhz bu formul ilə həll etmişəm. Bəzən bu üç dairədə yazılmış sözləri dərk edə bilmək üçün bir ömür yaşamaq lazım olur. Mən isə bu formulu gənc yaşlarımda dərk etmişəm. Bu üç sözə diqqətlə baxın. Onlar barədə nə düşünürsünüz?

Həmişəki kimi məyus olmuşdum. Qeyri-adi, hətta möcüzəvi resept gözləyən biri kimi gördüyüm sözlərin sadəliyi məni üzmüşdü. Digər tərəfdən, yanımda bu sözlərin fəlsəfəsini həyatına tətbiq edən bir insan əyləşmişdi.

Bu dəfə də “bütün cavablar burnumuzun dibində olur” fikri ilə razılaşmalı idim. Söhbəti davam etdirmək istəyirdim ki, ona zəng gəldi. Toğrulun görüşün ən maraqlı yerində məni tərk etməsinə artıq öyrəşməli idim. Amma hələ ki, öyrəşə bilmirdim.

“Təcili olaraq çıxmalıyam, amma siz əyləşin və bu kağız barəsində düşünün. Ofisdə istədiyiniz qədər qala bilərsiniz. İnanıram ki, bu yer sizə ilham verəcək. Bu otağı öz otağınız bilin. Bu masanı öz masanız bilin. Hətta bəzən yazmaq istəsəniz, burada yazın”, - deyib mənimlə sağollaşdı və otaqdan çıxdı.

Bu təklifi rədd edə bilməzdim.

Kağızdakı 3 dairə və 3 söz barədə söhbətimiz növbəti görüşə qaldı.

Həmin gün ofisdə işləyən komanda ilə bir az söhbətləşdim, Toğrul barəsində fərqli insanların nə düşündüyünü öyrənməyə çalışdım.

Evə qayıdanda söhbətimizin ən maraqlı hissələri beynimdə yenidən canlandı.

Yazı işinə başlamazdan əvvəl ailəmlə bərabər bir az vaxt keçirdim. “Həqiqətən də, bütün cavablar burnumuzun dibindədir”, - deyə düşünüb burnumun ucundakı xoşbəxtliyimin - oğlumun və qızımın saçından öpdüm. Həyat yoldaşım bişirdiyi sousu masaya gətirəndə üzümdə qeyri-ixtiyari təbəssüm yarandı. Nə üçün güldüyümü anlamayan sevgilimə, “bu sousu hazırlayan əllərini, barmaqlarını çox sevirəm”, - dedim.

İkinci yuxu - Dünyanın ən orijinal saxtakarı

“Dünən bu şəklin dəyəri milyon dollarla ölçülürdü. Dünyanın bütün mütəxəssisləri və sənətsevərləri bu şəkli görə bilmək üçün pul ödəməyə hazır idilər. Bu gün şəklin heç bir dəyəri yoxdur. Heç kim onu pulsuz görmək üçün belə küçəni keçib gəlməyə tələsmir. Şəkil dəyişməyib. Bəs dəyişən nədir?” - H.V.M

Gecə saat 03:36

Ayılında güclü şəkildə silkələndiyimi gördüm. Yenə də həmin dua otağında idim. Məni silkələyən qoca ona baxdığımı görüb dayandı. Ağarmış saçları və nazik bıığı vardı. Boz pencəyinin altında qara rəngli damalarla bəzədilmiş narıncı köynək gizləndirdi. Yarıya qədər çəkdiyi siqaretin tüstüsü üzümə dəyirdi. Huşumun qayıtması onu sevindirmişdi. Həyəcanlı şəkildə dedi:

- Deyəsən, məni xatırladın!
- Sən dünyanın ən tanınmış saxtakarısən! (Hirsli şəkildə qocanın əlini yaxamdan çəkib, ondan aralı keçdim.)
- Niyə mənə rəssam deməyə dilin gəlmir? Divarda gördüyün şəkillər dahi rəssam olduğumu sübut etmir ki?
- Sən dahi deyilsən. Dahi Vermeyer idi.
- Hamınız eyni bezin qırağısınız! (Eşitdiyi cavab onu qəzəbləndirmişdi.) Hamınız düzgün və müqəddəssiniz! Mən sadəcə uşaq idim. Şəkil çəkməyi çox sevirdim. O qədər sevirdim ki, rəssam olmaq qərarına gəlmişdim. Atam buna görə məni dəfələrlə peşman etmişdi. “Səndən düz-əməlli rəssam çıxmayacaq” deyirdi. Rəssamlıq akademiyasında da eyni sözləri eşidirdim. Heç kim dahi rəssam olacağıma inanmaq istəmirdi.
- Bunu bilmirdim.
- Bəli, hamınız beləsiniz! (Qoca əlindəki siqareti külqabının üstünə qoydu.) Bilmirsiniz! Amma mühakimə etməyə tələsirsiniz! Uşaq olanda insan xoş bir söz və ya həvəsləndirici bir cümlə eşitmək istəyir. Siz isə əksini edirsiniz. Sözləriniz və cümlələriniz insanın içindəki bütün yaxşılığı məhv edir.
- Sənə pis heç nə demədim.
- “Saxtakar” sözü ilə cümlənə başladın. “Saxtakar” ola bilərəm, amma bu dünyada yaşamış ən dahi və ən orijinal saxtakar özüməm. Bu isə məni başqalarından fərqləndirir.
- Başqalarından fərqlənməklə nə əldə etdin?
- Özün yazıçısan və məndən belə bir sual soruşursan. Bilmirsən ki, tarixdə yalnız fərqlənə bilənlər qalır?! Bilmirsən ki, hamı kimi olan müəlliflər sadəcə

unudulmağa və tərk edilməyə məhkumdurlar?! Boynuna al! Sən də mənim kimi fərqlənməyi və ölməzliyi arzulayırsan!

Eşitdiklərimi həzm edə bilməyib qapıya tərəf getdim. Elə qapını açırdım ki, arxamdan dilləndi:

- Səncə, mən də səninlə söhbət edən iş adamına “yox” deyən rəssamın aqibətini yaşamalımı idim? Mən də həmin rəssam kimi ideyalarımın başqası tərəfindən mənimsənilməsinə göz yummalı idim?

- Bilmirəm. Cavabım yoxdur.

- Cavablar?! Mühakimə etmək cavab verməkdən necə asandır!

- Nə üçün dahi olduğunu düşünürsən? Səni nələr dahi rəssam edir?

- Bu şəkillərə yaxşı-yaxşı bax. (Dua otağının divarlarından asılmış şəkilləri göstərdi.) Vermeyer özü istəsəydi, belə bir şey çəkə bilməzdi. Amma mən çəkdim. Çünki sübut etməli idim.

- Kimə sübut etməli idin?

- Qanadlarımı qayçılayan hər kəsə. (Dərindən ah çəkən qoca otağın mərkəzindəki “Emmausda şam yeməyi” şəklinə baxdı.) Bütün həyatım bu şəkli çəkəndən sonra dəyişdi. Bu şəklə görə həm utanıram, həm də fəxr edirəm. Onu çəkib bitirəndə bütün dünya dahiyənə planımın qurbanına çevrildi. Akademiyada çəkdiyim rəsmlərə baxan axmaqlar bilirsən vaxtı ilə nə demişdilər? “Megeren, səndə rəssam olmaq üçün tələb olunan bütün cəhətləri görürük. Çatışmayan bir cəhətin var. O da orijinal ola bilməməyindir. Dövrünün dahilərini gözəl təkrarlayırsan. Amma dövrünə yenilik gətirəcək xüsusiyyətin yoxdur”. (Qoca gülməyə başladı.) İncəsənət və tənqid dünyasını alt-üst etdim. Onlar elə düşünürdü ki, dediklərini ciddiyyə alıb, həyatıma başqa bir işlə davam edəcəyəm. İş adamı haqlıdır. Sürətli və bacarıqlı olmalısan. Yenicə ailə həyatı qurmusansa, daha sürətli və daha bacarıqlı olmalısan. Bəzən ailəni dolandırmaq üçün dünyanın ən yaxşısına çevrilməlisən. Ən yaxşı rəssam ola bilməsən də, ən yaxşı saxtakara çevrilməyi bacarmalısan.

Onun “Emmausda şam yeməyi” şəklinə yaxınlaşıb bir qədər baxandan sonra soruşdum:

- Nə üçün məhz Vermeyer?

Qoca gözlərimin içinə baxıb bütün ciddiyyəti ilə dedi:

- Onu bütün Hollandiya sevirdi. İncəsənət dünyası ondan danışır. Hara getsəm, onun əsərlərini tərifləyən bir qrup insan qarşıma çıxırdı. Tanışlarımın hamısı Vermeyerin heyranı idilər. Düşündüm ki, onun adından şəkillər çəksəm, bu böyük sevgini dolaylı yolla mən də hiss edərdəm. İlk şəkillərini saxtalaşdıranda heç

nə hiss etmədim. Onu təkrarlamağa çalışanlardan heç bir fərqimin olmadığını anladım.

- Bəs nə üçün dayanmadın?

- Biz saxta rəsm çəksək belə, rəssam olduğumuzu unuturuq. Bizdən əvvəl yaşamış rəssamların eqosu böyükdürsə, bizim eqomuz daha böyükdür. Elə məhz bu səbəbdən bütün saxtakarlar tez ifşa olunurlar.

- Nə demək istəyirsən?

- Vermeyeri məndən öncə təkrarlamağa çalışıblar. Bu rəssamlar sırf öz adları tarixə düşsün deyə, şəkillərin aşağı hissəsinə şəxsi imzalarını əlavə ediblər. İncəsənət mütəxəssisləri bu məqamı yaxşı bildiklərindən rahatlıqla onların hamısını ifşa edirdilər. Bu mütəxəssislər bizi tanıyırdılar. Ata biləcəyimiz bütün addımları təxmin edə bilirdilər. Ona görə də başqa bir çıxış yolu tapdım. Bununla da hər şeyi dəyişdim. Elə bir şey etdim ki, dünyanın ən güclü mütəxəssisləri illərlə qazanılan etibar və hörmətlərini itirdilər.

- Doqquz şəkli deyirsən?

- Bunlar sadəcə doqquz şəkil deyil. Dünyanın ən yaxşılarının gözünün içinə baxıb, onların bütün bilik və təcrübələrini 9 dəfə yararsız vəziyyətə salan zəfərimdir.

- Bəs yaxşı, birinci şəkli necə alındırdın?

- İlk dəfə müqəddəs İsanın özü köməyimə gəldi. (Qoca rəssamın üzündə təbəssüm yarandı.) Şəhadət barmağı ilə Emmausda şam edən İsa peyğəmbəri göstərib söhbətinə davam etdi:

- Bütün dahilər onun şəklini çəkmək üçün yarışıblar. Da Vinçi, Mikelancelo və əlbəttə ki, Vermeyer. Gənclər ambisiyalı olurlar. Onlar qoca qurdlarla yarışmağı çox sevirlər. Mikelancelo Da Vinçini, Vermeyer Mikelancelonu özünə rəqib görüb. Mən isə Hollandiyanın əfsanəvi rəssamını özümə rəqib bildim.

Rəqibə qalib gəlməyin yeganə yolu onu dərindən öyrənməkdir. Gənclərin əksəriyyəti böyük iddialar irəli sürür, amma çox az qismi dərindən öyrənir. Mən onun bütün həyatını və yaradıcılıq dəsti-xəttini öyrənməyə başladım. Texnikasını, taxtalar, parçalar və boyalarla iş prinsiplərini mənimsədim. Bir sözlə, həyatını bütün incəsənət tənqidçilərindən daha yaxşı araşdırmış oldum. Bu işi o qədər dərinə apardım ki, nəticədə Vermeyerin özünə çevrildim. Onun tapmacasının çatışmayan doqquz parçasını tapdım. Sən də bir müəllif kimi dərindən öyrənirsən. Heç narahat olma, sənə lazım olan parçaları mütləq tapacaqsan. Sirli sousun resepti və 3 dairə sənə lazım olan nəticəni verəcək.

- Nə demək istəyirsən? (Təəccüblə ona baxırdım.)

- Sən Alamoya boş yerə gəlməmişən. Çılğın kolumbiyalını və məni əbəs yerə görməmişən. Qalanın içində 13 dua otağı var. Bu otaqlar təsəvvür etdiyən heç bir otağa bənzəmir. Hər otaqda bir nəfər dua edir. Sonuncu otaqda isə özünə dua

edəcəksən. (Kinayə ilə güldü.) Həmin otaqdan tez bir zamanda qurtula bilmək üçün dua edəcəksən.

- Axı Eskobar dua etmədiyini demişdi? Onun da belə bir otağı var?

- Hər kəs dua edir. Gec-tez hər kəs əlini qaldırıb ona dua edir. Kolumbiyalıya bir otaq bəs etmirdi. O, bütün qalanı öz otağı hesab edirdi. Bu çılğın Rioneqro uşağı da son nəfəsini verməzdən öncə ailəsi üçün dua etmişdi. Mən də son nəfəsimdə əfv diləmişdim.

Bu otaqlardakı insanlardan sual soruşmaq və onların etiraflarını dinləmək şansın olacaq. Hər otaqda sənin üçün xüsusi bir mesaj gizlədilib. Vəzifən həmin mesajları tapıb nəticəni kitabında qeyd etməkdir. Narahat olma, bir müəllif kimi özünə rəqib gördüyün bir neçə insanla da görüşə biləcəksən. Amma indi vaxtımız çox azdır. Bu qalada sadəcə 13 gün qala biləcəyik. 13-cü gün hər şey bitəcək.

- Sən Tanrıdan nə üçün əfv diləmişdin?

- Çox uzağa getdiyim üçün. Məni rəssam kimi görməyənlərdən və mənə inanmayanlardan qisas almaq istədiyim üçün. Gözlərim kor olmuşdu. Özüm kimi axmaq olan qoca Brediusdan əfv dilədim. O, Vermeyeri həqiqətən sevirdi. Onun sevgisindən sui-istifadə edib dünyanın pullarını qazandım. Dünyada Vermeyeri məndən daha yaxşı tanıyan ikinci şəxs məhz o idi. O da bilirdi ki, gənc Vermeyer vaxtı ilə Mikelancelonun əsərlərinə meydan oxumaq istəyib. Bredius da müqəddəs üçlüyə inanıb. İsa ilk öncə Da Vinçinin, sonra Mikelancelonun və sonda Vermeyerin şəkliyə şam edib. İki şam yeməyini öz gözü ilə görən qoca idealist 83 yaşına qədər inanırdı ki, üçüncüsünü də görəcək.

Megeren əlindəki xaçı bərk-bərk tutub söhbətinə davam etdi:

- Əgər möcüzə gözləyirsənsə, möcüzə baş verir. Bəzən biliklərini və peşəkarlığını illərlə gözlədiyini möcüzəyə fəda edirsən. İsanın üçüncü şam yeməyinə baxan qoca axmağın üzünü görməliydin. Elə bil, dünyaya yenidən gəlmişdi. Onu aldada bilmişdim. Əgər o inanmışdısa, hər kəs inanacaqdı. (Dahiyənə planının baş tutmasının verdiyi qürur ilə söhbətinə davam etdi.) Belə də oldu. Çox keçmədi ki, bütün dünya Vermeyerin itkin düşmüş və sonradan tapılmış 9 əsərini əldə etmək üçün yarışmağa başladı.

- Bu qələbəni qazananda nə hiss etdin?

- Göyün yeddinci qatında idim. Kolumbiyalı qədər qazanmasam da, mənə yaxşı məbləğləri görmək nəsbət oldu. 9 əsər birlikdə mənə 35 milyon dollar gətirdi. (Əllərini ağarmış saçlarına aparıb başını tutan Megeren bir qədər susdu.) İnanı bilmirəm, amma bundan sonra başımı itirdim. 52 mənzil və 15 bağ evi almışdım. Bəlkə də, bunu “səndən yaxşı rəssam çıxmayacaq” deyən atama göstərmək üçün etmişdim. Sonradan ayılanda gec oldu. Pullarımı itirməmək üçün daha böyük axmaqlıq etdim. Bu qədər pulun əlimizdən alınacağını düşünüb həyat yoldaşım ilə birlikdə boşanmaq qərarına gəldik. Var-dövlətimi onun adına keçirdim. Özüm isə

içkiyə qurşandım. Sonumu isə bilirsən. (Külqabında gözləyən yarımçıq siqaretini götürüb bir tüstü aldı.) Holland hökuməti faşistlərlə əlbir olduğumu düşünüb, məni edam etmək istədi. Vermeyeri sevən hollandlar mənə nifrət edirdilər. Məhkəmə günündə Tanrının rəhmینی hiss etdim. O, mənə ikinci şansını vermişdi.

- Nə mənada ikinci şans?

- Alman zabıtlərinə satılan əsərlərin həqiqi olmadığını etiraf etdim. Məhkəmə zalında oturanları görməli idin. Onlar üçün müqəddəs olan Vermeyerdən başqa hər kəs yalan idi. Heç kim inanmırdı ki, başqa biri onu bu qədər orijinalılıqla təkrarlaya bilər. Hakimdən iki həftə vaxt istədim. İkinci həftənin sonunda bütün zal susurdu. Hollandlar da Bredius kimi sanki möcüzə görürdülər. Həmin andan etibarən həqiqi sevgini hiss etdim. Ölkəmin baş nazirindən daha məşhur olmuşdum. Hər kəs məni müzakirə edirdi. Hər kəs istedadım və ağılımdan danışırdı. Amma daxilimdə böyüyən sıxıntıya və boşluğa tab gətirməyib həyatı tərk etdim. (Qoca Megeren ah çəkərək söhbətinə davam etdi.) Dahi rəssam ola bilmədim, amma dahi rəssamın qatilinə çevrildim. Onun əsərlərinin etibarını sarsıtdım. Səninlə görüşümüzdən sonra Tanrının yanına qayıtmalıyam. Sən isə bu dəhlizlə gedib növbəti dua otağına gir.

- Həmin otaqda məni kim gözləyir?

- Səni bu dünyanı məndən daha bəzər azdıran bir gənc gözləyir. Uzun illərdir ki, heç kim onun tapmacasını həll edə bilmir. Dünya onu bir yox, iki ad ilə tanıyır.

- Hansı adlar?

Qoca cavab verməyə macal tapmadı. Qapının arxasından əsgərlərin səsinə eşitdik. Qoca əlindəki xaçı öpüb qapıya tərəf getdi və atəş açmağa başladı. Tüfəngi nə zaman əlinə aldığını görməmişdim. Bircə onu bildim ki, yerə dəyən cəsədlərin səsinə eşitdik. Qapını açıb dəhlizə boylanın Megeren qolumdan tutub məni növbəti dua otağına tərəf apardı.

Bir müddət sonra məni gözləyən növbəti qapının qarşısında tək qaldığımı hiss etdim. Bəyaz saçlı qoca rəssam dəhlizdə gözdən itmişdi.

Önümdəki qapının üstündə kağız parçası asılmışdı. Kağıza diqqətlə baxanda anladım ki, bu, həmin üç dairənin şəklidir. Amma bu dəfə dairələrin aşağı hissəsində qan ilə yazılmış bir sitat var idi:

“Ölümsüz olmaq istəyirsənsə, mütləq ölməlisən. Ya da öldürməlisən. Mən hər ikisini də etdim. İmza...”.

İmzanın kimə məxsus olduğunu görüb bu anı həzm etmək istəyirdim ki, boynumun arxasına soyuq dəmir parçasının dəydiyini hiss etdim. Silahı başıma tutan meksikalı əsgər: “No es tu día de suerte”, - dedi. Bu sözlərin nə demək olduğunu bilməsəm də, sonumun gəldiyini anlamışdım.

Növbəti dua otağının iki addımlığında dayanıb içəriyə girə bilməmək məni dəli edirdi. Hər şeyin belə bitəcəyini gözləmədim.

Hər iki əlimi qaldırıb gözlərimi kağızdakı üç dairəyə və bu dairələrin altında yazılan cümlələrə zillədim.

Meksikalı əsgərin gülüş səsini həzm edə bilmədim. O qədər əsəbləşdim ki, üzümü ona çevirib “vur!” dedim.

Tüfəngin lüləsini üzümə yapışdırıb tətiiyi çəkməyə hazırlaşan əsgərə anidən nəşə oldu.

Silahı əlindən düşdü. Mənə baxan göz bəbəkləri böyüdü. Dizləri üstə çökdü. Sonra isə üzü üstə yerə yapışdı.

Cəsəddən bir qədər aralıda başqa bir adam dayanmışdı. Qaranlıq olduğu üçün onun üzünü aydın görə bilmirdim. Həmin adam yerdə uzanmış əsgərə yaxınlaşıb aşağı əyildi və onun kürəyindən bıçağını çıxardı. Bir müddət ona baxıb dedi: “Əsgər kimdir? Əsgər sadəcə əmr quludur. Görəsən, bu əmrləri verənlər hansı mənşəbə qulluq edirlər? Görəsən, ölümündən sonra bu əsgəri kimsə yad edəcək? Onun ölümünün bir mənası varmı? Bu bıçaq onu adsız qəhrəmanlardan birinə çevirdi. Halbuki, bıçaq mənim kürəyimə saplananda bütün dünya ölümümü və adımları müzakirə edirdi. Bu günə kimi də müzakirə edirlər. Bu əsgər isə unudulmağa məhkumdur”.

Heyrətlənmişdim. Donub qalmışdım. Çünki sözlərinə qulaq asdığım insanın kim olduğunu anlamışdım. Təxminlərimi qətiləşdirmək üçün danışmağa davam etdi: “Heç kim onları yad etmir. Yaxınları belə onlardan gec-tez əlini üzür. Əmrlərə tabe olmaq da bir həyat deyil. Bəzən qaydaların əksinə getmək lazımdır. Elə səninlə danışan gəncin etdiyi kimi qaydaları görməzdən gəlib öz işini qurmalısən. Hələ də inana bilmirəm ki, əsgərlik çəkə-çəkə bu gənc ilk milyon dollarını qazanıb”.

Ayağa qalxıb mənə tərəf yaxınlaşan adamın kim olduğunu artıq dəqiq bilirdim. Ona təəccüblə baxdığımı görüb gülümsədi və dedi:

“Darıxma, dostum, hər şeyi 13-cü gün anlayacaqsan”.

O, dua otağına daxil oldu. Onun arxasınca gedəndə gözlərim qaraldı. Ayaqlarımın altında boşluq yarandı. Dərin boşluğa düşəcəyimi zənn edib qışqırdım. Gözlərimi açanda evdə olduğumu və qışqırıq səsimlə evdə yatan hər kəsi oyatdığımı anladım. Yuxuya qayıtmaq istəyirdim. Amma bilirdim ki, bu, mümkün olmayacaq. Deməli, onunla söhbətimizin ardını gözləməli olacağdım.

Fəsil 3

Üçüncü görüş - Kağızda çəkilmiş dairələrin sirri

“Qaydaları pozmayın. Amma onları görməzdən gəlin. Qaydalara əməl etsək, sadəcə “rəqəmlərdən” birinə çevrilərik. Tabe olan rəqəmlərdən birinə. Halbuki, biz canlıyıq.”

Toğrulla növbəti görüşümüzün vaxtı gəlib çatmışdı. İş otağında onu gözləyirdim. Masanın üstündəki kağızı götürüb diqqətlə baxmağa başladım. Dünən gördüyüm yuxunun təsiri altında idim. Kağızda çəkilmiş dairələrin aşağı hissəsinə dönə-dönə baxdım ki, bəlkə, nəşə tapdım. Amma heç bir yazı görmədim.

Otağa daxil olan Toğrul onun verdiyi kağıza diqqətlə baxdığımı görüb soruşdu: “Nə düşünürsünüz?”.

Dünən gördüyüm yuxunu hiss etdirməmək üçün tərəddüd etmədən, “dairələrin içində yazılmış sözləri düşünürəm”, - dedim.

Cavabımı eşidən Toğrul məni onunla birlikdə divana əyləşməyə dəvət etdi. Hiss olunurdu ki, məni dərin və ətraflı izahat gözləyir. Divana əyləşəndən sonra mənim üçün süzülmüş çaydan bir qurtum aldım. Toğrul da “ofisin ən iri stəkanından” bir qurtum içərək söhbətinə başladı: “Gəlin bu kağızda yazılmış dairələrin mənasını bir-bir izah edim. İnanıram ki, sizə çox böyük faydası dəyəcək. Bu üç söz ayrı-ayrılıqda heç bir işə yaramır. Amma üçünün birliyindən inanılmaz nəticələr əldə etmək mümkündür”.

Birinci dairədə yazılmış sözü göstərib davam etdi: “Burada EHTİRAS sözü yazılıb. Sirliliş sousun resepti üçün ən vacib hesab etdiyim elementlərin ilkidir. Ehtiras çox güclü hissidir. Bu hiss sizi idarə edirsə, o zaman qaydaları görməzdən gəlersiniz. Adətən insan sevdiyi bir işə ehtiras hissini bəsləyir. Məsələn, siz hazırda kitab yazırsınız. Halbuki, kitab yazmaq qaydalarla dolu olan normal həyatımıza görə bir iş deyil. Amma əminəm ki, yazmağa qarşı çox güclü ehtiras hiss edirsiniz. Bu, çox vacibdir. Çünki yalnız bu hisslə qaydaları dəyişə biləcəksiniz. (Ona təəccüblə baxdığımı görüb gülümsədi.) Siz də hamı kimi “normal” şəkildə yaşaya bilərdiniz. Amma bunu etmək əvəzinə, ehtirasınızın qurbanına çevrildiniz. Uğurlu ola bilmək və ya xoşbəxt ola bilmək üçün, ilk növbədə, bizi ehtirasa gətirən sahəni və ya işi tapmalıyıq.

Mən əvvəllər pulu sadəcə çətinlik görənlərə görə qazandığımı düşünürdüm. Düşünürdüm ki, bu güclü istəyim ehtiyacdən yaranıb. Amma bu gün öz həyatımı təhlil edəndə görürəm ki, pul qazanmaq və problemləri həll etməkdən həzz alıram. Qazanmağa olan ehtirasım o qədər güclüdür ki, normal hesab edilən bütün qaydaları və prosedurları görməzdən gəlmişəm. Həyatımı idarə edən başlıca hiss məhz bu dairədə gördüyünüz sözlə bağlıdır”.

Onun sözlərini eşitdikdən sonra beynimdə bir sual yarandı: “Məktəbdə və universitetdə bizə öyrədilənlər ehtiras hissimizi öldürmürmü?”.

Toğrul sanki sualımı eşidərcəsinə söhbətinə davam etdi:

- İlk dəfə məhz məktəbdə və universitetdə sosial bərabərsizliyi hiss etmişəm. Məktəbdə bunun fərqinə bir o qədər varmasam da, universitetdə bərabərsizliyi açıq-aşkar görmüşəm. Düşünün ki, bir qrupda həm çox kasıb, həm də çox varlı ailələrdən olan tələbələr təhsil alırlar. Varlı tələbələrin gələcəyi, demək olar ki, artıq sığortalanıb. Onlara verilən cib xərcliyi bəzən müəllimlərin maaşından daha çox olur. Yadımdadır ki, universitetin birinci kursunda mənə verilən aylıq cib xərcliyini başqa tələbə sadəcə bir nahara xərcləyirdi. Sonra ikimiz də eyni auditoriyada əyləşib, eyni dərsləri öyrənirdik. Mən anlayırdım ki, sosial cəhətdən hansı qrupa məxsus olmaq istəyirəm. Və yalnız dərslər oxumaqla buna nail ola bilməyəcəyimi gün keçdikcə daha yaxşı başa düşürdüm. Deyim ki, yaxşı qiymətlərlə oxuyurdum. Hətta uzun müddət əlaçı belə olmuşam. Amma hiss etmişəm ki, əsas işi görmürəm. Əsas iş isə pul qazanmaqdır. Böyük şəkllə baxsanız, görürsünüz ki, ailələr bizi məktəbə və universitetə, ilk növbədə, gələcəkdə iş tapıb pul qazana bilməyimiz üçün göndərirlər. Buna görə illərimizi təhsil ocaqlarında itiririk. Halbuki, daha tez işləmək və qazanmaq şansımız var. Mən artıq 17 yaşında ayda təqribən 3000 dollar qazanırdım. Amma əminəm ki, bir çox insan 50 yaşına çatsa da, bu məbləği qazana bilməyib. Səbəb sadədir. Onlar ehtiraslarının ardınca getməyiblər. Onlar qaydalara tabe olublar və həyatlarını normal şəkildə yaşamağa çalışıblar. Mən isə fərqli düşünürəm. Hər kəs bu həyatı gec-tez tərki edəcək, amma hər kəs bu həyatı yaşaya biləcək qədər cəsarətə sahib olmayacaq. Cəsarət ehtirasın çoxluğundan yaranır. İşinə sevgin varsa, bu, sənə həyatına çox böyük təsir göstərir.

Sirli reseptimin birinci sözünə diqqət yetirin. Nəyə ehtiras göstərdiyinizi vaxtında müəyyənəldir. Çünki kiçik yaşlardan həmin istiqamətdə çoxlu iş görməli olacaqsınız. Əlbəttə ki, bu hissənin bir neçə çaları var. Gərək onları da bir-bir izah edim. (Toğrul divandakı yerini rahatlayıb söhbətinə davam etdi.)

Xoşuma gələn ilk qızdan danışmaq istəyirəm.

Adı Ellada idi. Onu ilk dəfə görəndə açıq-aşkar ehtiras hiss etmişdim. Üz cizgiləri və iri gözləri məndə ona qarşı istək yaratmışdı. Uşaq olanda filmlərdə həvəslə baxdığım aktrisalara bənzəyirdi. Bir müddət sonra anladım ki, artıq onu izləyən kölgəyə dönmüşəm. Hara getsə, ora gedirdim. Və əlbəttə ki, radarda olan başqa oğlanları da görürdüm. Maraqlıdır ki, əgər xoşuna kimsə gəlsə, birdən-birə bütün məktəbin də ondan xoşu gəlməyə başlayırdı.

Rahat yaşamaq istəyi də eynilə belədir. Hər kəs düşünür ki, yaxşı həyat yaşamaq onun ən birinci haqqıdır. Amma çoxumuz bunun üçün hər hansı addım atmaqdan çəkinirik və ya nəyisə, kimisə gözləyirik. Ellada ilə hekayəmizdə də belə oldu. Bir çox oğlan öz niyyətini ondan gizlətdi. Çoxu Elladaya yaxınlaşmadı, yaxınlaşa bilmədi. Çəkindilər, utandılar. Belə məsələlərdə təcrübəli olmasam da, ona yaxınlaşıb tanış olmağa cəhd etdim. (İlk cəhdini xatırlayan Toğrul əlini başının arxasına aparıb qaşdı.) İndi, bəlkə də, düşünürsünüz ki, xoşbəxt sonluqdan danışacam. Amma belə olmadı. Salamlaşsaq da, tanış olsaq da, Ellada məni özündən uzaq saxladı. Soyuqluğu məndə ona qarşı daha çox istək yaradırdı. Amma günlərin birində sanki üzərimə bir vedrə buzlu su töküldü. Ellada başqa bir oğlanın maşınına minirdi. Həmin səhnəni görəndə iki şeyi düşündüm. Birincisi, artıq şansım yoxdur. İkincisi, həmin oğlanda məndə olmayan nəşə var.

İkinci məsələ məni daha çox narahat etdi. Həmin oğlan yaşca məndən bir az böyük olsa da, artıq maşını vardı. Dərsə maşını ilə gəlib-gedirdi. O gün çox pis olmuşdum. Eyni zamanda Ellada mənə çox vacib dərs vermişdi. Nəşə əldə etmək istəsən, bunun üçün resursların olmalıdır. Mən universitet yeməxanasından özümə paytaxt salatı alıb yeyə bilmirdim. Buna baxmayaraq, qız eşqinə düşmüşdüm. İllər sonra o qızı yenə görəcəkdim. Bu dəfə həmin görüş çoxlu resursumun olacağı vaxta təsadüf edəcəkdə.

(Toğrul söhbətinin istiqamətini bir qədər dəyişdi.)

Bütün bunları niyə danışırım? İstədim biləsiniz ki, yolun əvvəlini məhz ehtirasla başlamışam. İş qurmaq və qazanmaq üçün güclü səbəbləriniz olmalıdır. Ehtiras hissəniz olarsa, o zaman sürətli şəkildə və keyfiyyətli formada iş ortaya qoyacaqsınız.

Məktəb illərini geridə qoyanda və universitetə keçid dövründə əlaçı Toğrulun daxilinə şəxsi biznesini qurmağın toxumları səpilmişdi.

Toğrul danışa-danışa anlayırdım ki, bir çox normaları pozmalıyam. Vaxtımın böyük hissəsini biznesimə ayırmalıyam.

Nədənsə ehtiras və qaydaları müzakirə edərkən beynimdə Kiyosakinin sözləri canlandı: “Qanunlar varlı insanlar tərəfindən və sırf varlı insanlar üçün tərtib edilir”. Bu fikri onunla paylaşdım. Toğrulun cavabı məni daha çox düşündürdü:

“Kiyosakinin dediyi ilə razıyam. Biz qanunlara tabe olmaqla, ilk növbədə, başqa insanlara tabe oluruq. Başqa insanlar bizim necə yaşamalı olduğumuzu təyin etməyə başlayır. Amma mənə görə, bu qəbul edilməzdir. Yəqin ki, azadlığın tərifini eşitmisiniz. Azadlıq istədiklərini etməkdən daha çox istəmədiklərini etməmək sərbəstliyi dir”. Gənc iş adamı çayından bir qurtum alıb söhbətinə davam etdi:

“Pul mənim üçün, ilk növbədə, sərbəst olmaq resursudur. Uşaq vaxtlarımdan qaydalardan o qədər sıxılırdım ki, bu sərbəstlik sevgisi məni daha çox qazanmağa vadar etdi. Məsələn, dərslərə adətən səhər tezdən getmək məcburiyyəti vardı. Qardaşım az qalsın saat yarım əvvəldən qalxıb hazırlanırdı. Mən isə şirin yuxumu bölmək istəmirdim. Ona görə də bu saat yarım vaxtı pul ilə alırdım. Yəni dərslərə taksil ilə gedirdim. Düz dərslərə 5 dəqiqə qalanda gəlib ora çata bilirdim. Taksil pulunu qazanmaq üçün yaranan həvəs sərbəst ola bilmək istəyimdən qaynaqlanırdı.

Bilirsiniz, məktəbdə bizə nə öyrədilmir? İlk növbədə öz şərtlərimizlə yaşamaq istəyi öyrədilmir. Əzbərləyərək öyrəndiyimiz bir çox məlumat nəticədə bizi rifaha gətirmir. Maddi rifahdan danışırım. Təhsil sistemində mənim kimi təşəbbüskarlar üçün heç nə nəzərdə tutulmayıb. Bəlkə də, az yaşından iş görmək və pul qazanmaq istəyən bir çox uşaq indi hər hansı lazımsız şeyi əzbərləyir. Məni düzgün anlayın, ədəbiyyata qarşı deyiləm, amma bir uşağın daxili gücünü və istedadını vaxtında istiqamətləndirməmək, zənnimcə, çox böyük səhvdir.

Həmin anda onun yanında otura-otura özümə yer tapa bilmirdim. Düşünürdüm ki, görəsən, neçə ilimi əbəs yerə itirmişəm. Halbuki, yazmağa olan ehtirasımı daha böyük bir işə çevirmək üçün bu qədər gözləməsəm də olardı.

Bu görüş və ilk söz - EHTİRAS məni çox təsir etdi. Təhsil ocaqlarında hər hansı bir sənətə və ya işə olan ehtirasın hər gün necə məhv edildiyini düşündüm. Halbuki, qaydaları özümüz də təyin edə bilərdik. Öz şərtlərimizə uyğun yaşasaq, nəticədə hər kəs bundan məmnun qalardı. Təhsil həyatından sonra işləməyə başlayanların hardasa 90 faizi kimi işimizdən və nəticədə yaşadığımız həyatdan narazı qalmazdıq.

Toğrul öz şərtlərini özü təyin etmişdi. Bu cəhətinə görə ona hörmət etməyə başlamışdım. Mənə müsahibə verdiyi günə kimi o yalnız 5 ay maaşlı işdə işləmiş və rutin iş həyatı yaşamışdı. Sadəcə 5 ay “9-6 marafonu”nu qaçmışdı. Dünya əhalisini düşünəndə çox az insanın bu qədər sərbəst ola bildiyini görürdüm. Onun

ofisi də fərqli idi. Öz ofisi üçün fərqli meyarlar seçmişdi. Gənc yaşında öz komandası var idi. MBA təhsili alan tələbədən daha çox təcrübəyə malik idi.

Onun layihələrindən yüz minlərlə müştəri bəhrələnmişdi. Onun yaşında nə işlə məşğul olduğumu düşünəndə özümə yer tapa bilmirdim. Amma daxilimdə görüşümüzün nə qədər vacib olduğunu anlayırdım.

Elə bu motivasiya ilə ondan növbəti sualı soruşmaq istəyirdim ki, bizə ayrılan görüş vaxtının bitdiyini öyrəndim. Gözümün bir ucu ikinci dairədə qalmışdı. Bunu görən Toğrul məni sakitləşdirmək üçün dedi:

- Gələn dəfə ikinci dairəni müzakirə edərik. Onsuz da bu dairələrin bir-birindən ayrı olması heç kimin işinə yaramır. Bu gün, ilk növbədə, ehtiras sözünü düşünün. Düşünün ki, sizi ehtirasa gətirən işi görmək, əslində, nə deməkdir. Qaydaları pozmayın. Amma onları görməzdən gəlin. Qaydalara əməl etsək, sadəcə “rəqəmlərdən” birinə çevrilərik. Tabe olan rəqəmlərdən birinə. Halbuki, biz canlıyıq. Biz yaşaya bilərik!

Qapıdan çıxanda eşitdiyim bu sözlər içimə hopmağa başlamışdı. Öz həyatını özü inşa edən bir gəncin həyat fəlsəfəsi sadə görünürdü. Amma bu fəlsəfə işləyirdi.

Həmin gün yuxuya getməzdən əvvəl beynimdə dönə-dönə təkrarladığım son sözü yəqin ki, təsəvvür edirsiniz – EHTİRAS.

Üçüncü yuxu - Qanunlara baş əyməyən əfsanə

“Biz haradayıqsa, cəhənnəm oradadır. Cəhənnəm haradadırsa, biz mütləq orada olmuş olmalıyıq” - K.M

Səhər saat 05:30

Gözlərimi açanda onun masasının qarşısında dayanmışdım. Masanın üstündə yüzlərlə qədim əlyazma var idi. Otağın divarlarından qəzet və jurnal səhifələrindən kəsilib götürülmüş məqalələr asılmışdı.

O, masanın arxasında oturub yazı yazırdı. Mürəkkəb qabının yanında meksikalı əsgərə sapladığı bıçaq dururdu. Bir neçə əsr əvvələ uyğun olaraq geyindiği dəbdəbəli geyimi və xüsusi şlyapası gözümdən qaçmadı. Özümü qərribə hiss edirdim.

Hər zaman belə bir yazı masamın olmasını arzulamışdım. Qədim manuskript kağızları və onların üzərində mahir şəkildə rəqs edən pero xoş səhnə yaradırdı.

Deyəsən, o, son cümlələrini yazıb bitirmək üzrə idi. Qaşları yazısı ilə sinxron şəkildə hərəkət edirdi. Fikrə gedərkən peronu burnunun üstünə qoyurdu. Nöqtəsini qoyandan sonra perosunu mürəkkəb qabının içinə saldı. Ayağa qalxıb mənə baxdı və danışmağa başladı:

- Bu gün qaydalardan danışdınız. Ehtiras və qaydalara boyun əyməmək kimi sözlər eşitdim. Həmin gənclə razıyam. Qaydaları qəbul etsən, özünə ölüm hökmü imzalamış olacaqsan. (Bu sözləri deyə-deyə masanın üstündəki kağızlardan birini qaldıraraq mənə göstərdi.) Bax, bu, mənim üçün yazılan ölüm hökmüdür. Vətən xaini olduğumu və məxfi məlumatları İngiltərədən sızdırdığımı iddia edənlərin haqqında çıxardığı qərarıdır. "Edam edilsin!" deyir bu kağız parçası. Əmrlərə tabe olsan, heç vaxt öz tərəfini seçə bilməyəcəksən. Əvvəl səni əsgər edirlər. Sonra özlərinə tabe edirlər. Sonra da sənə barəndə elə bir əmr verilir ki, ona qarşı çıxma bilmədiyini üçün bütün həyatın alt-üst olur. Gənc yaşlarımda vətənimə xidmət etmək istəyirdim. İstedadım var idi. Çox gözəl gizlənmə bilirdim və lazım gələrsə, gizlənmələri tapmağı da bacarırdım. Bu istedadımla ölkəmə fayda vermək istədim. Amma xoş niyyətimdən sui-istifadə etdilər. Məni iri məbləğdə pula satdılar. Bütün bunlar azmış kimi edam etmək qərarına gəldilər. (Bir qədər fikrə gedib danışmağa davam etdi.) Toğrul haqlıdır. Ehtirasının ardınca getməlisən. Mən, əslində, yazmağı daha çox sevirdim. Yazı yazarkən nəfəs alırdım. Xidmətdə olduğum müddətdə heç nə yazma bilmədim. Daxilimdəki alovu böyümədən söndürdüm. Düşünürdüm ki, ölkənin maraqlarına xidmət etməklə daha böyük iş görmüş oluram. Amma haqqımda çıxan edam qərarı mənim üçün dönüş nöqtəsi oldu. Ehtirasıma tərəf qayıtdım. Yenidən yazma biləcəyim bir dünyaya qayıtdım.

- Axı sizi gənc yaşınızda bıçaqlayıb öldürüblər. (Özümü saxlaya bilməyib ona etiraz etdim.)

- Bunu düşünməkdə haqlısan. (Üzü güldü.) Demək olar ki, hər kəs sənə düşünməyini düşünür. İnsanları inandırmaq və onları azdırmaq ustalığ tələb etmir.

- Nəyi nəzərdə tutursunuz? Axı ölüm faktınız qeydə alınıb. Bununla bağlı tarixi sənədlər də var.

- Tarix özü başdan-ayağa yalandırsa, tarixi sənədlər bu yalanın gəzməsi üçün yaradılan ayaqlardır. (İstehza ilə güldü. Divardan asılan şəkilləri göstərüb davam etdi.) Bu yazılara və məqalələrə diqqətlə bax. Tarixi məhz onlarda görəcəksən. Bunları yazan insanlar hamı kimi eyni düşüncələrə qapılmayanlardır. Onlar öz araşdırmalarını edib, öz nəticələrini dərc etdirənlərdir. Bilirsən, bu insanların iddiası nədir? Onlar iddia edir ki, mən, əslində, Şekspirin özüyəm.

Bir qədər susandan sonra mənə baxdı və soruşdu:

- Səncə, Şekspir adlı bir insan mövcud olubmu? Səncə, o qədər sonataları və dram əsərlərini Şekspir deyilən kəs yazıbmı? Tarix! Tarix sadəcə inanmaq istəyənlər üçün bir mənə kəsb edir. Amma həqiqətdə onu başqaları yazır. Həqiqətdə tarixi mənim kimi insanlar yazır.

- Nə demək istəyirsiniz? Şekspirin mövcud olması yalandır? Yəni onun yaşadığını deyən bu qədər mütəxəssis yalan danışır?

- Texniki olaraq onun barəsində deyilən hər şey həqiqətdir. Amma bu həqiqəti mən özüm inşa etmişəm. Məni anlaya bilməyin üçün edam qərarına qayıtmalıyıq. Tapmacanı mənimlə birlikdə həll edəcəksən, əminəm!

- Dediklərinizə şübhə ilə yanaşıram. Mən öz fikrimdə qalacağıma əminəm!

- Sənin bu xasiyyətin çox xoşuma gəlir. Şübhə etmək. Deyilən hər şeyi olduğu kimi qəbul etmirsən. Sənin kütlən çox təhlükəlidir. Mən intellektual kəsimdən danışırım. Bu qrup insan daha da çox inanmağa meyilli olur. Onlarla oyun oynamaq daha asandır. Bir-iki elmi əsər və məqaləni, bir-iki araşdırmanı onların gözünə soxandan sonra istənilən nəticəni almaq mümkündür.

- Fərz edək ki, siz haqlı tərəfsiniz. Fərz edək ki, biz - intellektual kütlədən olanlar daha çox təsir altına düşürük. Bəs siz özünüzü nə hesab edirsiniz?

- Mən?! Qanunlara baş əyməyən əfsanəyəm! Bura dua və etiraf otağıdır. Etiraf etməliyəm ki, belə olduğuma inanıram. Axı bunu başqa necə izah etmək olar?!

- Bunu mənim gördüyüm axmaq bir yuxu kimi izah etsəm, ikimizin də işini asanlaşdıracam.

- Yuxuların dediyi həqiqətləri bir ömür yaşasan, tapa bilməzsən. (Şlyapasını çıxaranda məni çox təəccübləndirdi. Çünki onun baş nayihəsinin eynisini Şekspirin çiyinlərinin üstündə görmüşdüm. Yaşadığım şokdan ayılıp deyə dilləndi.) Mən ölməli idim. Ölməli idim ki, canımı qanunun əlindən qurtara bilim. Təkcə özümü öldürərək qurtula bilərdim. Belə də etdim. Mən ölməli idim ki, dünyaya Şekspir gələ bilsin!

Öz cümlələrindən həzz almağın sevinci ilə üzümə daha diqqətlə baxdı. O ümid edirdi ki, tapmacanı tapa bilmişəm. Mən isə dənizin ikiyə bölünməsinə görə və bir

müddət sonra buzova sitayiş edən insanın inadkarlığını göstərib, özümü axmaqlığa vurdum:

- Şekspir siz ölsəniz də, ölməsəniz də, var idi. Və dünyaya səs salacaq şəkildə yazmağa başlamışdı.

- Yaxşı-yaxşı xatırla, mənə pivə içirib dram yazdıran Şekspir barədə həqiqətdə nə düşünürsən? (Məni ifşa etməyin ona verdiyi üstünlüyü ilə söhbətinə davam etdi.) Sən onu istedadımdan sui-istifadə etməkdə günahlandırırıdın, indi isə müdafiə edirsən. Bunun heç bir əhəmiyyəti yoxdur, çünki hər iki halda mənim tərəfimi saxlamış olursan. (Gözlərimin bərəldiyini görüb sakit tonla danışmağa davam etdi. Divara vurulmuş qəzetlərdən birinə yaxınlaşdı.) Bu məqalə 1593-cü ildə dərc olunub. Ölümümdən 2 həftə sonra "Venera və Adonis" əsəri və bu əsərin müəllifi - Şekspir peyda olur. Bu məqalə mənimlə bağlı olan tapmacanın ilk hissəsidir. Tapmacanın digər hissəsi isə zavallı İnqrem Frayzerə gedib çıxır. (Masanın üstündəki bıçağı göstərir.) Səni öldürmək istəyənlər yalnız bir halda səndən əl çəkə bilirlər. Onlar səni ölmüş bilməlidirlər. Mən də bunu təşkil etdim. Frayzer mənə bu bıçaqla kömək etdi. Beləliklə, 29 yaşında qətlimi rəsmiləşdirdim. Artıq sərbəst idim. Bircə qalırdı yaşayıb-yaratmaq.

Pul ilə ala bilməyəcəyin insan yoxdur! Bu gün istənilən insanın fikrini, əməyini və hətta əqidəsini pul ilə ala bilərsən. Çox az axmaq qalıb ki, özünün dəyərsiz olduğuna inansın və dünyanın heç bir puluna satılmayacağını düşünsün. Frayzer bu axmaqlardan deyildi. O, qətlimdə iştirak etməyə razılıq verdi. Bu bıçaq azadlığa aparın yolun açarı oldu. (Bir qədər fasilə edib üzünü mənə tutub dedi.) Müsahibələrindən birində gənc iş adamından belə bir söz eşidəcəksən:

"Pul ilə həll edə bildiyin problem problem deyil. Əgər hər hansı bir məsələni pul ilə həll etmək olursa, o zaman bu, xərcdir".

(Bir qədər fikrə gedib, başını qaşdı.) Qətlim və Frayzer mənim üçün sadəcə xərc idi. Elə problemlər var ki, onu dünyanın heç bir pulu ilə həll etmək mümkün olmur. Mənim üçün problem ölümsüz olmaq idi. Əsərlərimin və adımların ölümsüz olmasını görmək istəyirdim, amma əmin deyildim. Düşünürdüm ki, öz adımla yazsam, onu ölümsüzləşdirə bilməyəcəyəm. Ona görə də ikinci ada və ikinci müəllifə həyat verdim. Beləliklə, ölümsüzlüyü sığortalamış oldum. (Şübhə və tərəddüd içində qalmışdım. O, məni hansı vəziyyətə saldığını çox yaxşı hiss edirdi.)

Səni anlayıram. Deyim ki, sən tək deyilsən. Bütün dünya belə düşünür. Bilirdim ki, gec-tez bir neçə nəfər bu tapmacanı həll edəcək. Onlar şübhələrini hər şeydən və hər kəsdən üstün tutacaqlar. Ona görə də bu tapmacanı daha da qəlizləşdirdim. (Divardakı yazıları göstərib dedi.) Mütəxəssisləri qabaqlayıb anonim şəkildə bir

neçə məqalə yazdım. Oyuna Frensiz Bekon, Eduard de Vell kimi adları da əlavə etdim. Fərziyyələr yazmağa başladım. (Kinayə ilə güldü.) İnsanları tanıyırsan. Onlar bir müddət keçəndən sonra istənilən fərziyyəyə inanmağa başlayırlar. Buna baxmayaraq, bircə nəfəri aldada bilmədim. Bu, Kelvin Hoffman idi. Bütün həyatını məni ifşa etməyə həsr etmişdi. Tapmacanı tapacağına inanırdı. Amma buna ömrü çatmadı. O qədər əsəbləşmişdi ki, sonda başıma mükafat belə təyin etmişdi. Hər il Kantenburidə yerləşən Kral məktəbi Hoffman adına mükafatı elan edirdi. Gənc dahilər məni ifşa etmək və bu mükafatı qazanmaq uğrunda yarışırırdılar. (Əvvəlcə üzündə qəribə bir fəxr, bir qədər sonra isə kədər hiss etdim.) Əvvəl məni qanun təqib edirdi, indi isə gənc beyinlər izləyirlər.

- Siz nə üçün dua otağındasınız? Nə üçün dua edirsiniz? İstədiyiniz ölməzlik idi, onu da əldə etdiniz. İndi Tanrıdan nə istəyirsiniz?

- Tanrı insan istəməsə belə, onu ölümsüzləşdirir! (Ah çəkib fikrə getdi.) O, bizə bu həyatdan sonra cənnəti və cəhənnəmi vəd edir. Hər iki halda yaşayacağımızı söyləyir. İstəklərimiz bizi o qədər kor edir ki, onun vəd etdiklərini görə bilmirik. Bu gün yazdığım dramları yaza bilməyin bədəlini artıqlaması ilə ödəmişəm. Amma sonumun nə olacağını bilmirəm. Edam olunsaydım, necə olacaqdı bilmirəm. Bircə onu bilirəm ki, ölümsüz olmaq da bir şey deyil. Çünki hər zaman yerimizə biri keçir. Bu yarışda hamımız məğlub oluruq. Məndən əvvəl yaşayan dramaturqlar da eyni şeyi arzulayırdılar. Amma mən ölümsüzlük ləzzətini onların əlindən aldım. Bir gün başqası gəlib bu ləzzəti mənim əlimdən alacaq. Bunu hiss edirəm. Bu narahatlıq məni təşvişə salıb. Toğrul da, sən də ölümsüzlük arzulayırsınız. Diqqətli olun! Düşdüyüm tələyə düşməyin. Yarımçıq yaşanan həyatda ehtiras yoxdur. Yarımçıq yaşanan həyat mənasız həyatdır. Xoşbəxtliyin açarı, ilk növbədə, mənası olan bir həyatı yaşamaqdadır. (Bıçağı masanın üstündən götürüb dedi.) Növbəti dua otağında sənə uğurlar arzulayıram!

Bu sözləri eşidəndə birtəhər olmuşdum. Sinəmə tərəf atılmış bıçaq öz hədəfinə çatmışdı. Gözlərim qarala-qarala Kristoferin dediyi sözləri eşidirdim: “Frayzer mənə kömək etməklə, əslində, pislilik etmiş oldu. Mən isə sənə yaxşılıq edirəm, narahat olma”.

Son nəfəsimi verəndə, o, masasına qayıdıb yazı işlərinə davam etdi. Əlacsız şəkildə yerdə uzanıb sonuncu saniyəmi gözlədim.

Bir müddət sonra telefonumun zəngi çaldı. Tələsik yuxudan durub əlimi sinəmə apardım. Frayzerin bıçağından əsər-əlamət yox idi.

Qarşıda məni gözləyən otaqları və şəxsləri ehtimal etməyə başladım. Üzərimə atılacaq digər soyuq silahları düşündüm.

Qucağında oturub mənimlə oynamaq istəyən qızımın qıvrım saçları üzümə dəydikcə Alamo qalasının qəribə qoxusu üstümdən çəkilməyə başladı.

Həyəcanlı idim. Çünki tezliklə Toğrul ilə sirli sousun reseptini təşkil edən ikinci dairəni müzakirə edəcəkdik.

...

Əsərin davamını oxumaq, **Alamo13** kitabını sifariş etmək istəsəniz www.alamo13.com saytına daxil olun.

Kitabdan xoşunuza gələn sitatları və ya hissələri **#alamo13** hashtagı ilə paylaşa bilərsiniz.